

Valstybinio audito ataskaita

KAIP PANAUDOJAMOS PROFESINIO MOKYMO GALIMYBĖS

2016 m. vasario 22 d. Nr. VA-P-50-1-1

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>SANTRUMPOS IR SAVOKOS</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>4</u>
IŠVADOS	5
REKOMENDACIJOS	7
<u>IŽANGA</u>	<u>9</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>11</u>
<u>1. Sektoriniai praktinio mokymo centrai dirba ne visu pajėgumu</u>	<u>11</u>
1.1. Įsigyta įranga panaudojama ne taip intensyviai, kaip buvo numatyta	11
1.2. Ne visi centrai tinkamai planuoja naujų vartotojų pritraukimo ir mokymo paslaugų pardavimo veiklas ar turi gebėjimų jas vykdyti	14
<u>2. Siūlomos mokymo programos ne visada atitinka darbo rinkos poreikius</u>	<u>17</u>
2.1. Nepakanka naujų ir darbo rinkos poreikius atitinkančių mokymo programų	17
2.2. Profesiniai standartai, modulinės profesinio mokymo programos ir joms skirtos mokymo priemonės atnaujinamos netinkamai	19
<u>3. Neužtikrinamas nuolatinis profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimas</u>	<u>25</u>
<u>PRIEDAI</u>	<u>29</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Sektorinis praktinio mokymo centras – vieno ar kelių Lietuvos ūkio sektorių modernia praktinio mokymo įranga aprūpinta profesinio mokymo įstaiga arba jos padalinys, teikiantis pirminio ir tęstinio praktinio profesinio mokymo paslaugas visiems Lietuvos gyventojams, siekiantiems įgyti kvalifikaciją ar ją tobulinti¹.

Pirminis profesinis mokymas – profesinis mokymas, skirtas pirmai kvalifikacijai įgyti².

Tęstinis profesinis mokymas – profesinis mokymas, skirtas asmens turimai kvalifikacijai tobulinti ar kitai kvalifikacijai įgyti arba įgyti kompetencijai, reikalingai atlikti įstatymų reglamentuojamam darbui ar funkcijai³.

Sektorinis profesinis komitetas – kolegiali, bendradarbiavimo pagrindu sudaryta patariamoji institucija, koordinuojanti kvalifikacijų klausimus konkrečiame ūkio sektoriuje. Ją sudaro ne mažiau kaip 9 ir ne daugiau kaip 15 narių, atstovaujančių darbdaviams, darbuotojams ir švietimo teikėjams priklausomai nuo sektoriaus specifikos⁴.

Profesinis standartas – kvalifikacijų, joms įgyti reikalingų kompetencijų, vertinimo kriterijų ir metodų aprašas⁵. Dokumentas, reglamentuojantis konkrečiam ekonominės veiklos sektoriui arba jo daliai reikalingas kvalifikacijas, jų struktūrą, turinį, galimus įgijimo ir vertinimo būdus⁶.

Profesinio rengimo standartas – kvalifikacijų įgijimo profesinio mokymo sistemoje reglamentas⁷.

Profesinio mokymo programos modulis – iš anksto apibrėžta, savarankiška švietimo programos dalis⁸.

Mokymo priemonės – projekto metu parengti elektroniniai vadovėliai, užduočių rinkiniai, testai, mokomieji filmai ir t. t.

Darbo rinkos mokymo centras – viešoji profesinio mokymo įstaiga, kurios pagrindinė veikla yra suaugusiųjų profesinis mokymas, perkvalifikavimas ir kvalifikacijos kėlimas, vykdamas tęsines ir neformalias mokymo programas. Centruose valstybės dalininko (savininko) turtines ir neturtines teises ir pareigas įgyvendino Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, o nuo 2010 m. Švietimo ir mokslo ministerija.

Rinkodara – pardavimo strategijos organizavimas ir vykdymas, t. y. prekės ar paslaugos idėja ir jos išvystymas, kainos nustatymas, paskirstymas ir pardavimo skatinimo veiksmų sumanymas ir vykdymas⁹.

¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008-05-22 įsakymu Nr. ISAK-1463 (2010-06-29 įsakymo Nr. V-1048 redakcija) patvirtinta Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtros programa, 3 p.

² Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, 1997-10-14 Nr. VIII-450, (2007-04-03 įstatymo Nr. X-1065 redakcija), 2 str. 5 d.

³ Ten pat (2010-05-25 įstatymo Nr. XI-839 redakcija), 2 str. 21 d.

⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010-10-29 įsakymu Nr. V-1909 patvirtintas Kvalifikacijų tvarkymo institucijos centrinio ir sektorinių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašas, 3 p.

⁵ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (2007-04-03 įstatymo Nr. X-1065 redakcija), 2 str. 19 d.

⁶ Prieiga per internetą <http://pmturinys.kpmpc.lt/public-app.html#/ebook/?id=3434> [žiūrėta 2015-10-02].

⁷ Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (2007-04-03 įstatymo Nr. X-1065 redakcija), 2 str. 18 d.

⁸ Ten pat, 2 str. 14 d.

⁹ Prieiga per internetą <http://zodynas.vz.lt/rinkodara> [žiūrėta 2015-10-25].

SANTRAUKA

Profesinio mokymo politika ir darbo rinkos poreikių tenkinimas yra svarbūs veiksniai, siekiant valstybės konkurencingumo ir ilgalaikės gerovės.

Šalyje tik apie 33 proc. jaunuolių renkasi profesinį mokymą (ES vidurkis – 50 proc.), kiti po bendrojo ugdymo mokyklos iškart renkasi studijas aukštosiose mokyklose ar be profesinio pasirengimo ateina į darbo rinką. Apie 22 proc. gyventojų dirba neturėdami kvalifikaciją patvirtinančio pažymėjimo¹⁰.

Europos Sąjungos 2007–2013 m. finansinės paramos laikotarpiu daugiausiai dėmesio ir lėšų buvo skiriama trijų veiklų profesinio mokymo grupėms: mokymosi infrastruktūrai, pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimui ir švietimo turinio atnaujinimui. Nuo jų sąveikos priklauso profesinio mokymo patrauklumas ir kokybė.

2012–2015 m. šalyje buvo atidaryti 42 sektoriniai praktinio mokymo centrai, į jų steigimą investuota apie 118 mln. Eur¹¹. Centrai buvo įsteigti 33-oje iš 74-ių profesinio mokymo įstaigų (45 proc.) ir aprūpinti naujais praktinio mokymo įranga, skirta vykdyti praktinį mokymą visiems šalies gyventojams, pageidaujantiems įgyti kvalifikaciją ar ją tobulinti. Buvo nuspręsta suteikti profesijos mokytojams technologinių kompetencijų, kurios svarbios dirbant naujoje praktinio mokymo bazėje, todėl buvo organizuojamos stažuotės verslo įmonėse.

Siekiant, kad profesinio mokymo įstaigose teikiamos mokymo paslaugos atitiktų darbo rinkos poreikius ir būtų lanksčios, investuota į kvalifikacijų formavimą ir profesinio mokymo turinio atnaujinimą: parengta 10 profesinių standartų (nė vienas neįteisintas), 60 modulių profesinio mokymo programų (24 įregistruotos)¹² ir 14-os ūkio šakų mokymo priemonės. Prie moduliais grindžiamos profesinio mokymo sistemos įstaigos turi pereiti iki 2021 metų.¹³

Tai, kad Lietuvoje jaunuolių, besimokančių profesinio mokymo įstaigose, ir suaugusiųjų, dalyvaujančių mokymosi visą gyvenimą programose, lygis yra vienas žemiausių Europos Sąjungoje, paskatino analizuoti, ar investicijos į profesinį mokymą pagerino jo kokybę ir patrauklumą.

Audito tikslas – įvertinti, ar sektorių praktinio mokymo centrų plėtra atitinka darbo rinkos poreikius. Atlikdami auditą vertinome:

- ar investuojant užtikrinamas numatytas centrų pajėgumų išnaudojimas ir jų išlaikymas,
- ar profesinio mokymo programos atnaujintos pagal darbo rinkos poreikius,
- ar visų centruose dirbančių profesijos mokytojų technologinės kompetencijos nuolat atnaujinamos pagal darbo rinkos poreikius.

Audito subjektai – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija bei Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras.

¹⁰ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014-09-29 įsakymu Nr. V-851 patvirtintas Profesinio mokymo plėtros 2014–2016 metų veiksmų planas.

¹¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2008-05-22 įsakymu Nr. ISAK-1463 patvirtinta Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtros programa (2010-10-12 įsakymo Nr. V-1754 redakcija). Įgyvendinama 2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 2 prioriteto „Viešųjų paslaugų kokybė ir prieinamumas: sveikatos, švietimo ir socialinė infrastruktūra“ priemonė „Profesinio mokymo infrastruktūros plėtra“ Nr. VP3-2.2-ŠMM-13-V.

¹² 2015 m. gruodžio 31 d. duomenys.

¹³ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-03-23 įsakymas Nr. V-232 „Dėl Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymo Nr. V-1435 „Dėl formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2.1 p.

Pasirinkome vertinti 18-a iš 33-ųjų (55 proc.) profesinio mokymo įstaigų, kuriose įsteigti 26 centrai iš 42-iejų (62 proc.). Susitikome ir apklausėme apie 400 mokinių, besimokančių centruose, ir apie 200 profesijos mokytojų, dirbančių juose. Taip pat buvo apklausti atstovai iš septynių asocijuotų verslo struktūrų (Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmų, elektros energetikos, statybininkų, inžinerinės pramonės, aprangos ir tekstilės įmonių, viešbučių ir restoranų asociacijų) ir trijų kolegijų (Vilniaus technologijų ir dizaino, Marijampolės ir Kauno).

Audituojamas 2012–2014 m. laikotarpis, pokyčių analizei naudojome ir 2015 metų duomenis.

Nustatėme, kad įrangos naudojimas skirtingose profesinio mokymo įstaigose labai skyrėsi. Profesinio mokymo įstaigos daugiau orientuojasi į pirminį profesinį mokymą, kuris yra finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis, tačiau per mažai skiria dėmesio (išskyrus darbo rinkos mokymo centrus) suaugusių asmenų mokymui.

Ne visos profesinio mokymo įstaigos tikslingai planuoja efektyvesnio centrų infrastruktūros panaudojimo veiklas ir yra įsteigtos pareigybės, kurių funkcijos būtų susijusios su paslaugų pardavimo politika ir naujų vartotojų paieška. Dalis įstaigų negauna papildomų pajamų iš sektorinių praktinio mokymo centrų veiklos arba gaudamos pajamas ne visada įtraukia lėšas, skirtas praktinio mokymo bazei išlaikyti ar jai atnaujinti.

Rengiant naujus profesinius standartus, modulinės profesinio mokymo programas ir mokymo priemones, ne visais atvejais buvo užtikrintas rengimo nuoseklumas ir dėmė. Veiklos, susijusios su profesinių standartų rengimu, buvo organizuojamos netinkamai, nesilaikoma visų teisės aktų reikalavimų, vertinimo ir aprobavimo procesai neužtikrino reikiamu laiku įvykdyto jų įteisinimo, modulinės profesinio mokymo programos dažniausiai buvo rengiamos vadovaujantis anksčiau patvirtintais profesinio rengimo standartais, nes nauji buvo neparengti, taigi dalį programų teks koreguoti, kad jos atitiktų naujai įteisintus profesinius standartus ir tenkintų darbo rinkos poreikius.

Ne visi profesijos mokytojai nuolat tobulina savo technologines kompetencijas, nes nesukurta nuolatinė technologinių kompetencijų tobulinimo renginių pasiūla.

Įvertiname audito metu surinktus įrodymus ir teikiame išvadas ir rekomendacijas. Tinkamai jas įgyvendinus, didėtų sektorinių praktinio mokymo centrų užimtumas, būtų gaunama lėšų praktinės mokymo įrangos atnaujinimui, profesinio mokymo programos labiau atitiktų darbo rinkos poreikius, būtų užtikrinamas nuolatinis profesijos mokytojų technologinių žinių atnaujinimas, o planuojamos papildomos investicijos (apie 57 mln. Eur¹⁴) į sektorinių praktinio mokymo centrų infrastruktūrą ir šiuolaikinio švietimo turinio formavimą būtų panaudotos tikslingai.

IŠVADOS

1. Į profesinio mokymo infrastruktūros gerinimą buvo investuota 118 mln. Eur, tačiau net pusėje audituotų profesinio mokymo įstaigų nepadidėjo per pastaruosius dvejus metus įstojusiu mokinių skaičius į pirmines mokymo programas, kurios vykdomos centruose. Keturiuose (iš 26) centruose nesimokė asmenys tęstinėse mokymo programose, devyniuose nebuvo

¹⁴ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-04-23 įsakymu Nr. V-380 numatyta 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo plane skirti apie 49 mln. Eur sektorinių praktinio mokymo centrų plėtrai, o Lietuvos kvalifikacijos sandaros ir šiuolaikiško švietimo turinio formavimui apie 8 mln. Eur.

vykdomas neformalus suaugusiųjų švietimas. 15-oje centrų nevyko praktinis mokymas mokiniams iš kitų profesinio mokymo įstaigų ir nė viena profesinio mokymo įstaiga nepasiekė numatyto įrangos apkrovimo (16 val. per parą): skirtingose profesinio mokymo įstaigose vidutinis apkrovos laikas labai skyrėsi ir svyravo nuo 2 iki 12 val. per parą, 15 (60 proc.) centrų praktinis mokymas vyko tik iki 5 val. per parą, nes:

- 1.1. ne visos profesinio mokymo įstaigos, atnaujinusios praktinio mokymo įrangą, pradėjo teikti naujas tęstines ar neformalias profesinio mokymo programas, profesinio mokymo įstaigos, išskyrus darbo rinkos mokymo centrus, vis dar per mažai skiria dėmesio suaugusiųjų mokymui, todėl iki galo neišnaudojamas centrų potencialas ir neatsižvelgiama į visų suinteresuotų asmenų (dirbančiųjų ir bedarbių) poreikius (1.1 ir 2.1 poskyriai);
 - 1.2. profesinio mokymo įstaigos priemonės, susijusias su centrų naudojimu, numatė strateginiuose, metiniuose ar centrų veiklos planuose. Daugumoje planų nebuvo numatyti siektini rodikliai, o įvardytos priemonės tiesiogiai susijusios su centrų viešiniu ir mokymo paslaugų išorės vartotojų pritraukimu (asmenų iš skirtingo švietimo lygmens įstaigų, verslo įmonių, darbo biržos ar pavienių asmenų). 13-oje (iš 18 (72 proc.) profesinio mokymo įstaigų nebuvo pareigybės, skirtos rinkodaros funkcijų vykdymui; didžioji dalis profesinio mokymo įstaigų darbuotojų nedalyvavo mokymuose, tiesiogiai susijusiuose su kvalifikacijos tobulinimu rinkodaros srityje, todėl darbuotojai neturi pakankamai įgūdžių, kaip pritraukti naujų vartotojų ir išnaudoti centrų potencialą (1.2 poskyris);
 - 1.3. sistemiškai neišspręsti finansavimo ir proceso organizavimo klausimai dėl mokinių iš kitų profesinio mokymo įstaigų dalies praktinio mokymo vykdymo centruose, kuriuose yra įsigyta naujausia įranga, todėl ne visiems mokiniams sudaromos galimybės mokytis naudojant įrangą, kuri užtikrintų didesnę konkurencingumą darbo rinkoje (1.1 poskyris);
 - 1.4. nesukurta sistema, kuri užtikrintų, kad centrų praktinio mokymo bazė būtų naudojama profesijos mokytojų arba mokytojų iš bendrojo ugdymo mokyklų kvalifikacijos tobulinimo renginiams organizuoti, todėl neprisidedama prie efektyvesnio centrų panaudojimo (3 skyrius);
 - 1.5. Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Druskininkų filiale, kuriame turi vykti tęstinis profesinis mokymas (skirtas suaugusiųjų turimai kvalifikacijai tobulinti ar kitai kvalifikacijai įgyti), daugiau nei metus jis nebuvo vykdomas. Švietimo ir mokslo ministerija tik 2015 m. rugsėjo mėn. (audito metu) leido gauti licenziją vykdyti ir pirmines mokymo programas (skirtas įgyti pirmą kvalifikaciją), kurias galės vykdyti nuo 2016–2017 mokslo metų. Tas pačias programas mieste vykdo dar viena profesinio mokymo įstaiga, kuri neturi naujos praktinio mokymo įrangos, todėl neužtikrinama, kad Druskininkų mieste specialistai būtų rengiami naudojantis naujausia darbo rinkos poreikius atitinkančia mokymo baze (1.1 poskyris).
2. Nėra reglamentuota, kaip apskaičiuoti mokymo paslaugų įkainius. Nustatėme, kad profesinio mokymo įstaigos skaičiuoja juos skirtingai, neįtraukia visų patiriamų išlaidų (dauguma neįtraukia išlaidų įrangos nusidėvėjimui). Todėl įstaigos negauna papildomų pajamų, kurias galėtų skirti mokymo bazės atnaujinimui (1.2 poskyris).
 3. Profesiniai standartai, kurių rengimui išleista apie 500 tūkst. Eur, nėra įteisinti ir neaiškus galutinis įteisinimo terminas, tik 24-ios iš 60-ies modulių profesinio mokymo programų, kurioms išleista apie 1 mln. Eur, yra įregistruotos, o devynios pradėtos išbandyti profesinio mokymo įstaigose 2015 mokslo metais, nes:
 - 3.1. Švietimo ir mokslo ministerija, įgyvendindama Europos Sąjungos lėšomis finansuojamus švietimo turinio atnaujinimo projektus, neužtikrino veiklų nuoseklumo: modulinės profesinio mokymo programos buvo pradėtos rengti kartu su profesiniais standartais,

- nors jie turėjo būti gairėmis programų rengėjams, o mokymo priemonės modulinėms programoms pradėtos rengti anksčiau nei programos. Didžioji dalis modulių profesinio mokymo programų buvo rengiamos vadovaujantis anksčiau patvirtintais profesinio rengimo standartais (dalis iš jų parengti daugiau nei prieš 10 metų), nes nauji buvo neparengti ar net nepradėti rengti, todėl, įteisinus naujus standartus, dalį programų vėl reikės koreguoti (2.2 poskyris);
- 3.2. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, organizuodamas profesinių standartų rengimą neužtikrino, kad visų profesinių standartų kvalifikacijų aprašai būtų išsamūs (neįtraukti vertinimo kriterijai, metodai, rekomenduojama mokymo trukmė, ne visur aprašytos kompetencijų ribos), taip pat kitos ministerijos ir Vyriausybės įstaigos pagal kompetenciją nebuvo įtrauktos į jų rengimą, kaip numatyta teisės aktuose. Todėl aprobuoti profesiniai standartai, kurie turi būti ruošiami įteisinimui, dar tik pradedami derinti ir gaunama naujų pastabų (2.2 poskyris);
 - 3.3. profesinių standartų tvirtinimas sektoriniuose profesiniuose komitetuose negarantavo, kad jie būtų tinkami įregistruoti, ne visada buvo skirta pakankamai laiko įvertinti ir pateikti pastabas, ne visi nariai teikė savo siūlymus ir neužtikrinta, kad būtų kolegialiai sprendžiama dėl rekomenduotų taisyti profesinio standarto vietų (2.2 poskyris);
 - 3.4. ministerija tik praėjus dvejiems metams nuo šių programų rengimo pradžios pakeitė teisės aktą, kuriame aiškiai išdėstė reikalavimus dėl apimties, programos struktūros, jos dalių, todėl dalis 2013 m. pradėtų rengti modulių profesinio mokymo programų neatitinka dabar galiojančių teisės aktų (modulio apimtis viršija nustatytą maksimalų kreditų skaičių, privalomųjų modulių apimtis nesiekia 85 proc. ir pan.) (2.2 poskyris).
4. Dažniausiai profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimas organizuojamas per projektines veiklas, kurios neužtikrino, kad kompetencijas nuolat tobulintų visi mokytojai, be to, projektinėms veikloms pasibaigus, dalyje įstaigų tobulinimas nevyksta. 2010–2015 m. Ugdymo plėtotės centras vykdė projektą, kurio metu organizavo profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimą, tačiau šiuose mokymuose dalyvavo tik pusė mokytojų, dirbančių audituotose sektoriniuose praktinio mokymo centruose. Nuo 2013 m. profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo funkcija pavesta vykdyti Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui, kuris projekto vykdymo metu neorganizavo papildomų mokymų, susijusių su technologinių kompetencijų tobulinimu (3 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai

1. Siekiant, kad 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programoje planuojami 49 mln. Eur, skirti sektorialiųjų praktinio mokymo centrų tolimesnei plėtrai, užtikrintų efektyvų praktinio mokymo įrangos centruose panaudojimą ir atitiktų darbo rinkos poreikiams, įvertinti papildomos mokymo įrangos įsigijimo tikslingumą ir tai, ar ji suteiks galimybių vykdyti naujas mokymo programas, ar renovacijai prašomos lėšos yra pagrįstos, ar profesinio mokymo įstaiga yra orientuota į visų amžiaus grupių asmenų mokymą (1.1 išvada).
2. Siekiant, kad Druskininkuose esančių profesinio mokymo įstaigų mokiniai būtų rengiami naudojantis naujausia įranga, organizuoti jų praktinį mokymą Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Druskininkų filiale įsteigtame sektorialiame praktinio mokymo centre (1.5 išvada).

3. Siekiant didinti sektorinių praktinio mokymo centrų užimtumą ir profesinio mokymo įstaigų pasirengimą tinkamai organizuoti veiklas:
 - 3.1. parengti centrų veiklos planavimo ir organizavimo rekomendacijas / gaires (1.2 išvada);
 - 3.2. įpareigoti profesinio mokymo įstaigas nustatyti uždavinius, priemones ir siektinus rezultatus dėl teikiamų mokymo paslaugų viešinimo ir skirtingų išorės vartotojų (mokinių, studentų, bedarbių, darbo rinkos ir verslo atstovų) pritraukimo (1.2 išvada);
 - 3.3. užtikrinti, kad centruose būtų vykdomos rinkodaros funkcijos (1.2 išvada).
4. Siekiant, kad profesinio mokymo įstaigos gautų pajamas, kurias skirtų įrangos priežiūrai ir atnaujinimui, parengti mokymo paslaugų kainų apskaičiavimo rekomendacijas (2 išvada).
5. Siekiant rengiamų profesinių standartų, modulinė programų ir mokymo priemonių dermės, ateityje užtikrinti rengėjų bendradarbiavimą, o veiklas organizuoti nuosekliai: modulinės profesinio mokymo programas rengti vadovaujantis profesiniais standartais, o mokymo priemonės – modulinėmis programomis (3.1 išvada).
6. Siekiant, kad sektoriniuose profesiniuose komitetuose aprobuoti profesiniai standartai būtų tinkami įregistruoti:
 - 6.1. profesinius standartus parengti pagal galiojančius teisės aktų reikalavimus (3.2 išvada);
 - 6.2. užtikrinti, kad profesinio standarto projektai būtų suderinti su ministerijų ir Vyriausybės įstaigų atstovais pagal kompetenciją (3.2 išvada);

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui

1. Siekiant užtikrinti profesinių standartų kokybę, nustatyti optimalų sektorinių profesinių komitetų narių skaičių ir terminą, per kurį būtų įvertinamos ir pateikiamos jų pastabos dėl profesinio standarto, taip pat užtikrinti, kad sprendimai dėl taisytinių standartų vietų būtų priimami daugumos komiteto narių (3.3 išvada);
2. Siekiant, kad modulinės profesinio mokymo programos atitiktų darbo rinkos poreikius:
 - 2.1. atlikti parengtų programų koregavimo darbus pagal galiojančius teisės aktus (3.4 išvada);
 - 2.2. atlikti parengtų programų koregavimo darbus pagal naujai įteisintus profesinius standartus (3.1 išvada).
3. Siekiant, kad visų profesijos mokytojų technologinės žinios būtų nuolat atnaujinamos, o mokytojų kvalifikacijai skirtas lėšas galima būtų tikslingai panaudoti joms tobulinti, užtikrinti technologinių kompetencijų tobulinimo organizavimą profesijos mokytojams (4 ir 1.4 išvados).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti 1 priede.

IŽANGA

2010 m. Europos Komisijos patvirtintoje strategijoje „Europa 2020“¹⁵ raginama stiprinti profesinio mokymo patrauklumą, skatinti švietimo ir verslo partnerystę, užtikrinti, kad žmonių profesinė karjera truktų kuo ilgiau: suteikti galimybę įgyti naujų įgūdžių bet kuriuo gyvenimo etapu, didinant tęstinio mokymo patrauklumą ir sukuriant darbo rinkos poreikius atitinkančias lanksčias modulines profesinio mokymo programas.

2015 m. Europos Komisijos¹⁶ paskelbtose rekomendacijose nurodoma, kad Lietuvoje dėl demografinių priežasčių ir migracijos sparčiai mažėja darbingo amžiaus gyventojų, todėl siūloma spręsti darbingo amžiaus gyventojų mažėjimo problemą: didinti švietimo sistemos suteikiamų įgūdžių atitiktį darbo rinkos poreikiams ir skatinti tęstinį profesinį tobulėjimą.

Vyriausybės 2012–2016 metų programoje¹⁷ numatyta plėtoti modernią profesinio mokymo sistemą, atitinkančią besimokančio asmens, visuomenės ir šalies rinkos poreikius, siekti, kad profesinis mokymas būtų patrauklus jaunimui ir naudingas regionui (valstybei) ir žmonėms (visuomenei).

Šiuo metu šalyje veikia 73 valstybinės profesinio mokymo įstaigos. 2014–2015 mokslo metais profesinio mokymo įstaigose mokėsi apie 46 tūkst. mokinių. Palyginus su praėjusiais mokslo metais, mokinių skaičius padidėjo 2 proc. Lietuvos suaugusiųjų dalyvavimo mokymosi visą gyvenimą programose lygis yra vienas žemiausių Europos Sąjungoje, 2013 m. jis siekė 5,6 proc., o ES vidurkis yra 10,5 proc.

Nuo 2004 m. į profesinio mokymo kokybės gerinimą buvo investuota 240 mln. Eur.¹⁸ 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšos profesinio mokymo sistemos plėtrai suplanuotos pagal Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programą¹⁹, kurios tikslas padidinti profesinio mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams. Daugiausiai lėšų (apie 118 mln. Eur) buvo skirta profesinio mokymo infrastruktūrai atnaujinti (6 priedas).

Profesinio mokymo įstaigose besimokančių asmenų skaičių norėta padidinti sukūrus vartotojams lanksčias ir patrauklias profesinio mokymo programas, kurios atitiktų darbo rinkos poreikius. Nuo 2010 m. pradėti rengti profesiniai standartai ir modulines profesinio mokymo programas²⁰. Lygiagrečiai kuriant modulines profesinio mokymo programas buvo rengiamos ir naujos mokymo priemonės²¹ (6 priedas).

Profesijos mokytojai yra kvalifikuoti, tačiau nepakankamai susipažinę su technologinių, gamybos ir paslaugų teikimo procesų naujovėmis, nes jų tobulinimo sistema labiau orientuota į

¹⁵ Europos Komisijos komunikatas „2020 m. Europa: pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (KOM(2010)2020).

¹⁶ Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/csr2015_lithuania_lt.pdf [žiūrėta 2015-10-01].

¹⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51, 187 p.

¹⁸ Profesinio mokymo ir kvalifikacijų sistemos srčiai 2004–2006 m. skirta 63 mln. Eur, 2007–2013 m. – 178 mln. Eur. Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginio vertinimo ataskaita.

¹⁹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-12-03 įsakymu Nr. ISAK-2333 (2008-12-04 įsakymo Nr. ISAK-3329 redakcija).

²⁰ Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Aukščiausios kokybės formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų teikimas“ projektas Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-001 „Kvalifikacijų formavimas ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimas“.

²¹ Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonė „Aukščiausios kokybės formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų teikimas“ (kvietimas Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03).

kompetencijų tobulinimą klausantis paskaitų auditorijose, o stažuočių į įmones organizuojama mažai²². Todėl 2010–2015 m. buvo sudarytos sąlygos daliai profesijos mokytojų, dirbančių sektoriniuose praktinio mokymo centruose, atliekant stažuotes įmonėse tobulinti turimas technologines kompetencijas²³ (6 priedas).

2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo plane²⁴ numatyta įgyvendinti naujas ir tęsti pradėtas veiklas, susijusias su profesinio mokymo kokybės gerinimu ir atitiktimi darbo rinkos poreikiams: sektorių praktinio mokymo centrų plėtra, šiuolaikiško švietimo turinio formavimas, neformaliojo mokymosi galimybių plėtra ir paslaugų įvairioms besimokančiųjų grupėms teikimas (profesijos mokytojų įvairių kompetencijų ir švietimo vadovų gebėjimų tobulinimas, suaugusiųjų įtraukimas į mokymo programas).

Auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus²⁵ ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus²⁶(TAAIS). Atlikdami auditą darėme prielaidą, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra teisingi, išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus. Audito metodai ir procedūros pateikti ataskaitos 2 priede.

²² Ugdymo plėtotės centro vykdyto projekto Nr. VP1-2.2-ŠMM-02-V-02-001 „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“ ataskaita „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimas: problemos, jų sprendimų būdai ir praktika“, 2014 m.

²³ Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Bendrojo lavinimo, profesinio mokymo institucijų ir aukštųjų mokyklų pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas“ projektas Nr. VP1-2.2-ŠMM-02-V-02-001 „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“.

²⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-04-23 įsakymu Nr. V-380 (2015-11-26 įsakymo Nr. V-1204 redakcija).

²⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 (2015-10-23 įsakymo Nr. V-213 redakcija).

²⁶ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo gairės“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės: pagrindiniai principai“ (<http://www.vkontrolė.lt/page.aspx?id=350>).

AUDITO REZULTATAI

1. SEKTORINIAI PRAKTINIO MOKYMO CENTRAI DIRBA NE VISU PAJĖGUMU

Sektorinių praktinio mokymo centrų koncepcijoje²⁷ numatyta, kad centras negali tapti tiesiog investicija, kurios pagrindu tam tikroje profesinio mokymo įstaigoje yra sukuriama moderni technologinė bazė. Pastaroji turi tapti stimulu pačiai įstaigai susikurti kokybišką naują valdymo ir paslaugų teikimo kultūrą. Investicijos turėtų skatinti bendradarbiavimą naudojantis profesinio mokymo ištekliais.

Laikėmės nuostatos, kad sektoriniai praktinio mokymo centrai yra efektyviai naudojami ir orientuoti į darbo rinkos poreikius, kai:

- atnaujinta praktinio mokymo infrastruktūra yra maksimaliai apkraunama (idealiu atveju ji turėtų būti naudojama 16 val. per parą)²⁸, užtikrinamas suinteresuotų asmenų pritraukimas ir švietimo įstaigų bendradarbiavimas naudojantis praktinio mokymo baze;
- profesinio mokymo įstaigose yra paskirtas asmuo ir parengti centrų veiklos planai, juose numatyti uždaviniai ir siektini veiksmingesnio praktinio mokymo įrangos panaudojimo rodikliai;
- profesinio mokymo įstaigos geba parduoti rinkoje paklausias mokymo paslaugas, o dalį pajamų skirti gerai mokymo infrastruktūros būklei palaikyti.

1.1. Įsigyta įranga panaudojama ne taip intensyviai, kaip buvo numatyta

Audito metu nustatėme, kad visų centrų apkrovimo vidurkis buvo apie 5 val. per parą ir svyravo nuo 2 iki 12 val. (5 priedas). Daugiau negu pusėje (60 proc.) jų praktinis mokymas vyko iki 5 val. (1 lentelė).

1 lentelė. Centrų užimtumas

Užimtumas, val.	Iki 3	3–5	5–8	8–12
Centrų skaičius, vnt.	4	11	7	3
Procentai	16	44	28	12

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal profesinio mokymo įstaigų pateiktus duomenis

Didžiausias centrų apkrovimas buvo Vilniaus Jeruzalės ir Panevėžio darbo rinkos mokymo centruose įsteigtuose 3 sektoriniuose praktinio mokymo centruose²⁹. Pažymime, kad šie centrai vykdo tik suaugusiųjų profesinį mokymą (negauna asignavimų iš valstybės biudžeto pirminio

²⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-05-31 įsakymu Nr. ISAK-1039, 11.4 ir 15 p.

²⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-05-31 įsakymu Nr. ISAK-1039 patvirtintos Sektorinių praktinio mokymo centrų koncepcijos, 34.1.1 p.

²⁹ Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centre įsteigtas Suvirinimo sektorinis praktinio mokymo centras, o Panevėžio darbo rinkos mokymo centre įsteigti Transporto, sandėliavimo ir ryšių bei Viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo sektoriniai praktinio mokymo centrai.

profesinio mokymo programoms), todėl yra labiau suinteresuoti pritraukti kuo daugiau naujų vartotojų ir kryptingai tai daro.

Nustatėme, kad daugiau nei metus laiko Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Druskininkų filiale mokymo procesas nebuvo organizuojamas, nors 2014 m. birželio mėn. šiame centre buvo baigtas įgyvendinti Viešbučių ir restoranų sektorinio praktinio mokymo centro projektas. Už 805 507 Eur buvo rekonstruotos patalpos ir įrengta virtuvė su kavinės patalpomis. Darbo rinkos mokymo centras, kuris turėjo licenciją vykdyti tęsines profesinio mokymo programas, nesugebėjo pritraukti suaugusių asmenų, kurie norėtų mokytis, todėl įkurta praktinio mokymo bazė buvo nenaudojama. Ministerija tik 2015 mokslo metų pradžioje (rugsėjo mėn.) leido centrui gauti licenciją vykdyti ir pirmines virėjo, konditerio ir padavėjo-barmeno profesinio mokymo programas, todėl dar metus laiko nebus užtikrintas nuolatinis centro apkrovimas. Beje, centre nebuvo įdarbinta mokytojų. Tas pačias programas, kurioms vykdyti buvo suteiktas minėtas leidimas, mieste vykdo ir Druskininkų amatų mokykla, kurios įranga nebuvo atnaujinta. Apklausti abiejų įstaigų vadovai nurodė, kad jiems nepavyko priimti bendro sprendimo dėl Druskininkų amatų mokyklos mokinių praktinio mokymo organizavimo naujai įrengtose patalpose. Jų steigėja yra Švietimo ir mokslo ministerija.

Siekiant, kad mokinių parengimas atitiktų darbo rinkos poreikius, ministerija turi užtikrinti, kad Druskininkų miesto mokinių praktinis mokymas vyktų naudojantis naujausia įranga.

Mažam praktinio mokymo įrangos panaudojimui turėjo įtakos ne tik profesinio mokymo įstaigos mokinių skaičius – audituotose 17-oje profesinio mokymo įstaigų jis svyravo nuo 82 iki 612 mokinių (4 priedas), bet ir centro praktinio mokymo bazės panaudojimas kitų suinteresuotų asmenų mokymui organizuoti.

Nustatėme, kad kitos švietimo įstaigos ir verslo įmonės 25 centrų praktinio mokymo įranga naudojosi nepakankamai aktyviai (2 lentelė), nes nebuvo sukurta teisinė bazė ir profesinio mokymo įstaigos per mažai skyrė dėmesio, kad pritrauktų naujų asmenų naudotis praktinio mokymo patalpomis.

2 lentelė. 25 centrų praktinio mokymo patalpų naudojimas

	Profesinio mokymo įstaigos	Aukštosios mokyklos	Bendrojo ugdymo mokyklos	Verslo įmonės	Darbo birža
Centrų skaičius, kuriuose mokėsi kiti asmenys	10 (40 proc.)	10 (40 proc.)	9 (36 proc.)	7 (28 proc.)	19 (76 proc.)
Centrų skaičius, kuriuose nesimokė kiti asmenys	15 (60 proc.)	15 (60 proc.)	16 (64 proc.)	18 (72 proc.)	6 (24 proc.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Penkiolikoje (60 proc.) centrų praktinis mokymas nebuvo organizuojamas mokiniams iš kitų profesinių mokymo įstaigų³⁰. Centrų praktinio mokymo bazė pasinaudojo apie 400 mokinių iš 23 profesinio mokymo įstaigų, tačiau šis skaičius nėra didelis. 2014–2015 m. valstybinėse profesinio mokymo įstaigose iš viso mokėsi apie 46 tūkst. mokinių. Sektorinių praktinio mokymo centrų koncepcijoje buvo nurodoma, kad investicijos turėtų skatinti profesinio mokymo įstaigų bendradarbiavimą naudojant profesinio mokymo išteklius, tačiau dauguma įstaigų vadovų

³⁰ Dalyje jų nustatyti atvejai, kai centre buvo organizuojami tik nacionaliniai mokinių meistriško konkurso, vykdomi tarptautiniai mokinių mainai ar projekto metu iš kitų profesinio mokymo įstaigų buvo atvykę mokiniai išbandyti naujai parengtą mokymo priemonių.

patvirtino, kad kitos įstaigos nerodo didelės iniciatyvos. Pagrindinės priežastys: nesukurta teisinė bazė, įpareigojanti dalį praktinio mokymo organizuoti centruose, neišspręsti finansavimo ir proceso organizavimo klausimai, be to, mokyklos vadovai bijo, kad mokiniai išeis mokyti į įstaigą, kurioje yra geresnė praktinio mokymo įranga, o mokytojams mažės darbo krūvis.

Švietimo ir mokslo ministerija, siekdama efektyviau išnaudoti centrus ir suteikti galimybes kitų profesinio mokymo įstaigų mokiniams dalį praktinių žinių įgyti su naujausia įranga, 2016–2020 m. vykdys Europos Sąjungos lėšomis remiamą projektą, kurio vertė apie 4 mln. Eur: bus apmokamos išlaidos medžiagoms, apmokamas mokinių apgyvendinimas ir pavėžėjimas, mokami dienpinigiai, profesijos mokytojų darbo užmokestis ir pan.

Penkiolikos (60 proc.) centrų praktinio mokymo įranga nesinaudojo aukštosios mokyklos. Kitų centrų infrastruktūra naudojosi 12-os mokymo įstaigų studentai, tačiau jų skaičius nėra didelis. Kolegijų atstovai patvirtino, kad centruose esanti įranga jiems būtų naudinga, tačiau kartais išsiskiria nuomonė, kurios švietimo įstaigos mokytojas turėtų mokyti studentus. Atsižvelgiant į tai, kad nėra parengtų metodinių gairių, kaip vykdyti veiklas centruose, kai kurių profesinio mokymo įstaigų vadovai patvirtino, kad ne visada žino, kaip organizuoti studentų praktinį mokymą.

Visuose centruose buvo organizuojamos bendrojo ugdymo mokyklų mokiniams pažintinės ekskursijos – profesinis orientavimas³¹, tačiau tik devyniuose (36 proc.) vyko technologinės pamokos mokiniams. Vyriausybės 2012–2016 m. programoje³² numatyta sudaryti sąlygas kiekvienam besimokančiam jaunuoliui mokykloje įgyti profesinių įgūdžių. Auditorių nuomone, siekiant kuo efektyviau panaudoti centrų praktinio mokymo įrangą ir prisidėti prie profesinio mokymo populiarinimo, centruose turėjo vykti ne tik pažintinės veiklos, bet ir turėjo būti suteikiama galimybė įgyti ir praktinių žinių, pvz.: netradicinė pamoka, seminaras, profesinis veiklinimas.

Šešiuose (24 proc.) centruose nevyko bedarbių mokymas. Kituose asmenų skaičius iš darbo biržos svyravo nuo kelių iki kelių šimtų, daugiausiai bedarbių mokėsi darbo rinkos mokymo centruose. Pastebėjome, kad mažiau bedarbių mokosi tada, kai mieste yra daugiau nei viena įstaiga, kuri moko suaugusius. Be to, ne visos profesinio mokymo įstaigos tiesiogiai bendradarbiauja su darbo biržoje registruotais bedarbiais ir pristato galimybes jų mokymo įstaigoje įgyti specialybę.

Aštuoniolikos (72 proc.) centrų praktinio mokymo įranga nesinaudojo verslo įmonės savo darbuotojų kompetencijoms tobulinti. Didžioji dalis mokymų vyko Panevėžio darbo rinkos mokymo centro Transporto centre (apie 30 verslo įmonių) ir Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centro Suvirintojų centre (apie 15 verslo įmonių). Darbo rinkos mokymo centrai turi daugiau patirties ir motyvaciją prisitaikyti prie mokymo paslaugų paklausos, pritraukti išorės vartotojus ir taip užsidirbti įstaigos išlaikymui.

Susitikime su septyniomis asocijuotomis verslo struktūromis didžioji dalis jų atstovų patvirtino, kad profesinio mokymo įstaigos per mažai rodo iniciatyvos, kad pritrauktų verslo įmones naudotis centro praktinio mokymo įranga, todėl nėra visiškai tenkinami darbo rinkos poreikiai. Įsigyta įranga juos tenkina, o kartais yra modernesnė už naudojamą verslo įmonėse.

Centrų praktinio mokymo įranga nėra panaudojama pakankamai intensyviai, tačiau 2014–2020 metų ES fondų investicijų veiksmų programos prioriteto įgyvendinimo priemonių įgyvendinimo

³¹ Mokiniai buvo supažindinami su profesijomis, mokymo programomis, centrų patalpomis ir įranga, dalyje vyko ir paskaitos praktinio mokymo laboratorijose.

³² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2012-12-13 nutarimu Nr. XII-51.

plane³³ numatyta skirti dar apie 48,9 mln. Eur sektorinių praktinio mokymo centrų plėtrai. Ypač svarbu tai, kad šios lėšos būtų panaudotos tikslingai jau įsteigtų praktinio mokymo centrų pajėgumams užtikrinti. Ministerija nurodė, kad kitose profesinėse mokymo įstaigose naujų praktinio mokymo centrų steigti nenumato, o projekto lėšos bus skiriamos įsteigtiems centrams: įsigyti papildomos įrangos, renovuoti bendrabučių ir švietimo erdvių vidaus patalpas.

Išanalizavus profesinio mokymo įstaigų, kuriose yra įsteigti centrai, ministerijai pateiktą lėšų poreikį, nustatyta, kad jis dvigubai viršija numatytą skirti sumą ir sudaro 92 mln. Eur: papildomai įrangai įsigyti 28 mln. Eur, vidaus patalpų renovacijai³⁴ 55 mln. Eur, kitkam³⁵ – 9 mln. Eur. Įvertinę informaciją, kurią pateikė įstaigos, nustatėme, kad didžioji lėšų suma vėl prašoma įstaigų vidaus patalpų remontui; į centrų statybos, rekonstravimo ir remonto darbus jau investuota beveik 69 mln. Eur (58 proc. projekto vertės), o įrangai ir turtui įsigyti – 43 mln. Eur (36 proc.)³⁶. Steigiant 11 centrų (iš 42) praktinio mokymo įrangai buvo skirta mažiau nei 30 proc. projekto vertės³⁷.

Siekiant, kad šį programavimo laikotarpį investicijos į centrų infrastruktūrą sukurtų geresnes sąlygas tenkinti darbo rinkos poreikius, o įsigyta įranga pritrauktų daugiau asmenų įgyti žinių, Švietimo ir mokslo ministerija, bendradarbiaudama su asocijuotomis verslo struktūromis, regiono darbdaviais ir profesinio mokymo įstaigų atstovais, turėtų nuspręsti dėl investicijų panaudojimo tenkinant regiono ir šalies darbo rinkos poreikius. Taip pat turėtų būti nustatyti aiškūs atrankos kriterijai, padėsiantys įvertinti:

- ar papildoma įranga yra būtina mokymo procesui, pagerins mokymo programų kokybę ir suteiks galimybių vykdyti naujas darbo rinkoje paklausias mokymo programas,
- ar renovacijai prašomos lėšos yra pagrįstos ir tiesiogiai susijusios su centro praktinio mokymo paslaugomis,
- ar profesinio mokymo įstaiga yra orientuota į visų amžiaus grupių asmenų mokymą ir išorės vartotojų pritraukimą.

1.2. Ne visi centrai tinkamai planuoja naujų vartotojų pritraukimo ir mokymo paslaugų pardavimo veiklas ar turi gebėjimų jas vykdyti

Įsteigus sektorinius praktinio mokymo centrus nebuvo patvirtinta bendra jų naudojimo metodika, nenurodyti veiklų planavimo ir organizavimo principai, mokymo paslaugų išorės vartotojams teikimo ir įkainių apskaičiavimo tvarka. Dalis profesinio mokymo įstaigų patvirtino, kad neaišku, kaip tinkamai organizuoti paslaugų teikimą kitoms švietimo įstaigoms ir verslo įmonėms ir šitaip uždirbti papildomų pajamų.

Nustatėme, kad 4 (16 proc.) centruose nebuvo gauta pajamų už mokymo paslaugas, 3 centrai pajamas gavo tik iš darbo biržos, kituose gautų papildomų pajamų dydis labai skiriasi ir svyruoja nuo poros iki šimto tūkstančių eurų (3 lentelė).

³³ Patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-04-23 įsakymu Nr. V-380 (2015-11-26 įsakymo Nr. V-1204 redakcija).

³⁴ Planuojama remontuoti bendrabučio ir profesinio mokymo įstaigos vidaus patalpas (pvz.: praktinio mokymo dirbtuves, klases, mokyklos koridorius, sporto sales, valgyklą, tualetus, biblioteką, aktų sales ir kt.).

³⁵ Planuojama įsigyti autobusų, baldų, tvarkyti aplinką, atlikti kelių ir aikštelių remontą ir t. t.

³⁶ Projekto administravimui ir paslaugoms – 6 mln. Eur (5 proc.).

³⁷ Į šį skaičių neįtraukėme transporto sektorinių praktinio mokymo centrų, kurių steigimas yra susijęs su autodromo statybos darbais, todėl didžioji dalis investicijų yra susijusios su statybos darbais.

3 lentelė. Gaunamos pajamos iš parduotų mokymo paslaugų

Pajamų dydis, Eur	Ūkio šaka	Centrų skaičius
Iki 10 000	Variklinių transporto ir motociklų remonto	1
	Inžinerinės pramonės	1
	Didmeninės ir mažmeninės prekybos	4
	Aprangos ir tekstilės	1
	Medienos ir medinių dirbinių gamybos	1
10 000–20 000	Socialinių ir asmens aptarnavimo paslaugų	2
	Energetikos	2
	Viešbučių ir restoranų	4
	Žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės	2
20 000–10 000	Maisto produktų, gėrimų ir tabako	2
	Statybos	2
100 000–150 000	Transporto, sandėliavimo ir ryšių	3

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal profesinio mokymo įstaigų pateiktus duomenis

Daugiausiai pajamų gavo Panevėžio darbo rinkos mokymo centro Transporto, sandėliavimo ir ryšių sektorinis praktinio mokymo centras ir Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centro Suvirinimo sektorinis praktinio mokymo centras. Mažiausias – Didmeninės ir mažmeninės prekybos, Inžinerinės pramonės bei Aprangos ir tekstilės, Variklinių transporto priemonių remonto praktinio mokymo centrai³⁸. Nepritraukdamos suinteresuotų asmenų, profesinio mokymo įstaigos negauna pajamų mokymo infrastruktūros gerai būklei palaikyti, todėl nėra sumažinamas papildomas lėšų poreikis iš valstybės biudžeto.

Gaunamų pajamų dydis priklauso ne tik nuo gebėjimo pritraukti suinteresuotus asmenis naudotis mokymo paslaugomis ar nuo ūkio šakos, kurioje yra įsteigtas centras, bet ir tinkamai apskaičiuotų mokymo paslaugų kainų.

Kadangi nėra reglamentuota, kaip profesinio mokymo įstaigos turi apskaičiuoti mokymo paslaugų kainą, nustatėme, kad jos taiko skirtingus apskaičiavimo metodus. Skaičiuoja tik profesijos mokytojo darbo užmokestį arba įtraukia ir kaštus, susijusius su komunalinėmis paslaugomis ar žaliavomis. Tik maža dalis įstaigų į kainą įtraukia įrangos nusidėvėjimo ar mokymo bazės atnaujinimo išlaidas. Kai kurios įstaigos nurodė, kad mokymo paslaugų įkainius nustato atsižvelgdamos į rinkos kainas. Aštuonių (32 proc.) įstaigų atstovai nurodė, kad, nesant bendros tvarkos, jie nežino, ar gali į kainą įtraukti lėšas reinvesticijoms ir jas kaupti.

Nesant bendros tvarkos, kaip profesinio mokymo įstaigos turėtų tinkamai apskaičiuoti teikiamų mokymo paslaugų kainas, nėra tikslingai gaunamos pajamos įrangos priežiūrai.

Siekdamos racionaliai planuoti veiklą, įstaigos turėtų rengti veiklos planus, kuriuose būtų įvardyti jų veiklos tikslai ir uždaviniai, fiksuoti siektini teikiamų paslaugų kiekybiniai ir kokybiniai parametrai, nustatyta paslaugų pardavimo ir viešinimo strategija. Diegiant veiklos planavimą ir vertinimą, profesinio mokymo įstaigoms turi būti teikiama metodinė pagalba³⁹.

Motivuodamos tuo, kad profesinio mokymo įstaigos nėra įpareigosotos rengti sektorių praktinio mokymo centrų veiklos planų, į kuriuos būtų įtraukti ir uždaviniai dėl rinkodaros, pusė profesinio mokymo įstaigų nenurodė, kaip planuoja centrų panaudojimo veiklas. Kitos įstaigos nurodė, kad

³⁸ Keturi nenurodė, kad gavo papildomas pajamas iš sektorių praktinio mokymo centrų veiklos.

³⁹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-05-31 įsakymu Nr. ISAK-1039 patvirtinta Sektorinių praktinio mokymo centrų koncepcija, 9.6 p.

centrų valdymo priemonės yra numatytos strateginiuose ir metiniuose veiklos planuose ar sektoriinių praktinio mokymo centrų veiklos planuose⁴⁰. Tačiau dauguma jų buvo susiję su ugdymo procesų organizavimu; tik maža dalis priemonių yra susijusios su išorės vartotojų pritraukimu.

Nustatėme, kad paslaugų rinkodara tikslingai planuojama darbo rinkos mokymo centruose, įtraukiant pardavimo skatinimo ar rinkos tyrimų veiklas. Tik vienas iš jų yra nusistatęs siektinus rodiklius.

Pavyzdys

Paslaugų pardavimo vystymas (naujų klientų pritraukimas – ne mažiau x įmonių, gauti mokymo paslaugų užsakymus – ne mažiau x tūkst. žmonių, pardavimų vykdymas – ne mažiau nei x proc. laimėtų konkursų ir t. t.), žinomumo didinimas (internetinio puslapio apsilankymo ir reklamos matomumas skaičius didinimas), viešinimo renginių organizavimas (dalyvavimas parodose > x), rinkos tyrimai ir analizė (konkurentų veiklos stebėjimas, klientų grįžtamojo ryšio matavimas, geros patirties fiksavimas, naujų klientų paieška, duomenų bazės kaupimas; darbo rinkos ir tikslių vartotojų grupių tyrimas).

Centrai pagal geografinę padėtį, ūkio šaką, turimą įrangą ir žmogiškuosius išteklius yra labai skirtingi, todėl skiriasi rinkos segmentas, į kurį jie turi orientuotis.

Siekdamos tenkinti darbo rinkos poreikius ir užtikrinti užimtumą, įstaigos turėtų nuolat analizuoti rinką, identifikuoti galimus mokymo paslaugų vartotojus ir parengti planus su konkrečiais siektiniais rodikliais, kaip pritraukti skirtingas vartotojų grupes ir parduoti mokymo paslaugas. Švietimo ir mokslo ministerija turėtų užtikrinti, kad profesinio mokymo įstaigos tinkamai planuotų veiklą, ir vertinti jų pasiektus rodiklius, kad galėtų nustatyti nepakankamo centrų panaudojimo problemas ir užtikrinti gerosios praktikos pavyzdžių sklaidą.

Sektoriinių praktinio mokymo centrų koncepcijoje numatyta, kad auga reikalavimai profesinio mokymo vadybininkų kvalifikacijai, gebėjimams ne tik gerai organizuoti mokymo procesą, bet ir planuoti įstaigos paslaugų plėtrą, pardavimus, profesionaliai atlikti rinkodaros veiksmus. Todėl įstaigoms reikalingas naujų vadybinių kompetencijų turintis personalas, kurio funkcijos būtų susijusios ne tik su darbo organizavimu centre, bet ir rinkodara (rinkos analizė, mokymo paslaugų pardavimai, vartotojų poreikių nustatymas, paslaugų viešinimas, bendradarbiavimas su verslo atstovais ir t. t.).

Nustatėme, kad 13 (72 proc.) įstaigų nėra paskirto atskiro asmens ar skyriaus, kuris būtų atsakingas už darbo rinkos analizę, prisidėtų prie centre teikiamų mokymo paslaugų viešinimo, formuotų išorės vartotojų sąrašą ir organizuotų mokymo paslaugų pardavimus⁴¹. Šios įstaigos nurodė, kad už centre vykdomas veiklas atsakingas pavaduotojas ugdymui, skyrių vedėjai, praktinio mokymo vadovai, tačiau jų tiesioginės funkcijos nėra susijusios su išorės klientų paieška ir paslaugų pardavimais. Dauguma įstaigų vadovų patvirtino, kad, neturint personalo, kuris būtų atsakingas už centro rinkodarą, sunku kokybiškai ir sistemingai organizuoti šiuos procesus dėl ribotų laiko išteklių ir patirties stokos.

⁴⁰ Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras, Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras, Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla.

⁴¹ Kitos 4 profesinio mokymo įstaigos nurodė, kad už centrų rinkodarą yra atsakingas įstaigos Rinkodaros ir pardavimo skyrius, Vystymo skyrius, Mokymo skyriaus vedėjas, sektoriinio praktinio mokymo centro vadovas.

Nustatėme, kad vienoje įstaigoje yra tiksliai ir aiškiai detalizuotos rinkodaros funkcijos, o už jų vykdymą yra paskirtas asmuo, turintis rinkodaros ir verslo finansų valdymo srities išsilavinimą. Jame gaunamų pajamų dydis, pritrauktų įmonių ir asmenų skaičius buvo didesnis nei kitų centrų.

Surinkę duomenis apie administracinio personalo, skyrių vedėjų ar praktinio mokymo vadovų kompetencijų tobulinimą vadybos ir rinkodaros srityje 2012–2015 m. nustatėme, kad darbuotojai nedalyvavo mokymuose, tiesiogiai susijusiuose su kvalifikacijos tobulinimu šiose srityse (kaip analizuoti rinką, pasiūlyti paklausias mokymo paslaugas, tinkamai parinkti realizavimo kanalus). Didžioji dalis įstaigų nurodė, kad jų darbuotojai dalyvavo strateginio valdymo, kokybės vadybos, įvaizdžio kūrimo ir kt. mokymuose, bet jie tik iš dalies turi įtakos mokymo paslaugų pardavimui.

Siekiant vystyti ir plėsti centrų veiklas, turėtų būti įvertintos galimos mokymo paslaugų apimtys ir personalo poreikis (asmuo ar padalinys), kurio funkcijos būtų susijusios su paslaugų pardavimo politika, viešinimo strategija ir išorės vartotojų pritraukimu

2. SIŪLAMOS MOKYMO PROGRAMOS NE VISADA ATITINKA DARBO RINKOS POREIKIUS

Profesinio mokymo įstaigos yra labai svarbios įgyvendinant strategijos „Europa 2020“ tikslus – užtikrinti asmenų dalyvavimą mokymėsi visą gyvenimą bei didinti jų įsidarbinimą ir užimtumą. Todėl neužtenka investuoti tik į profesinio mokymo infrastruktūrą. Siekiant didinti šio mokymo patrauklumą svarbu, kad įstaigos siūlytų lanksčias ir darbo rinkoje paklausias pirminio ir ypač – tęstinio profesinio mokymo programas (modulines profesinio mokymo programas).

2.1. Nepakanka naujų ir darbo rinkos poreikius atitinkančių mokymo programų

Siekdami išsiaiškinti, ar investicijos į sektorinių praktinio mokymo centrų plėtrą sukūrė naujų paklausių mokymo programų atsiradimo prielaidas, analizavome, ar padidėjo stojančiųjų skaičius, ar daugėjo mokyklose vykdomų, tęstinio mokymo ir neformaliojo ugdymo programų lyginant su pirminio mokymo programomis.

Kadangi augantis mokinių skaičius rodo profesinio mokymo patrauklumą ir geresnę atitiktį darbo rinkos poreikiams, išanalizavome penkiolikos profesinio mokymo įstaigų mokinių skaičių pirminio profesinio mokymo programose 2014–2015 m., kurių praktinis mokymas vyksta centro patalpose. Nustatėme, kad jis svyruoja nuo 82 iki 536, o įstojusių mokinių skaičius skiriasi 6 kartus nuo 56 iki 321 (3 priedas). Net pusėje audituotų įstaigų per paskutinius dvejus metus įstojusių mokinių skaičius sumažėjo ar liko nepakitęs. Didžiausias mažėjimas buvo trijose ūkio šakose: viešbučių ir restoranų (Klaipėdos turizmo mokykla, Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla, Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras), aprangos ir tekstilės pramonės (Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla), maisto pramonės (Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras) sektoriniuose praktinio mokymo centruose. Daugiausiai stojančiųjų skaičius padidėjo 4 ūkio šakose: energetikos (Visagino technologijų ir verslo profesinio mokymo centras), inžinerinės pramonės (Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras), statybos (Šiaulių profesinio rengimo centras), variklinių transporto priemonių (Kauno

statybininkų rengimo centras) sektorinio praktinio mokymo centruose. Naujos arba sutrumpintos vykdomos mokymo programos pradėtos organizuoti tik pusėje profesinio mokymo įstaigų. Pastebėjome, kad įstaigos, pradėjusios vykdyti naujas programas, pritraukė daugiau asmenų mokytis.

Europos Sąjungos⁴² ir Lietuvos strateginiuose dokumentuose⁴³ nurodoma, kad turi būti tenkinami suaugusių asmenų (verslo įmonių darbuotojų, pavienių asmenų, bedarbių) kvalifikacijos tobulinimo poreikiai.

Išanalizavome tęstinių mokymo programų vykdymo duomenis ir nustatėme, kad 2014–2015 m. keturiuose centruose nebuvo vykdomos tęstinės profesinio mokymo programos⁴⁴. Kituose dvidešimtyje šiose programose besimokančių asmenų skaičius svyruoja nuo 3 iki 480⁴⁵, o didžiąją jų dalį sudaro bedarbiai, kuriuos siunčia darbo biržos skyriai. Tik devyniuose centruose (37 proc.) tęstinėse mokymo programose mokėsi asmenys savo ar darbdavio lėšomis. Profesinio mokymo įstaigų vadovai nurodė, kad mažai asmenų nori įgyti ar kelti kvalifikaciją savo lėšomis. Daugelių atvejų asmenys, siekiantys nemokamai įgyti antrą specialybę, Švietimo ir mokslo ministerijos pritarimu, yra priimami mokytis į pirmines mokymo programas.

Audito metu išanalizavę duomenis apie centruose vykdomas neformaliojo mokymo programas, kurios yra skirtos tobulinti kompetencijas (kvalifikacija nesuteikiama), nustatėme, kad pusėje centrų nebuvo vykdomas neformalusis švietimas, 6 iš jų yra parengtos programos, tačiau jose niekas nesimokė⁴⁶. Tęstinėse ir neformaliojo mokymo programose paskutinius dvejus metus asmenų skaičius dažniausiai nedidėjo, o dalyje įstaigų sumažėjo, todėl galima teigti, kad asmenų skaičių lemia ne strateginiai sprendimai, susiję su asmenų pritraukimu, bet pavieniai atvejai, kai mokymo paslaugos organizuojamos suinteresuotoms asmenų grupėms jų iniciatyva. Šiuo metu atidaryti centrai daugiau teikia pirminį profesinį mokymą (išskyrus darbo rinkos mokymo centrus), o ne suaugusiųjų kvalifikacijos tobulinimo paslaugas, todėl investavimo tikslai gali būti nepasiekti.

Atsižvelgiant į tai, kad centruose besimokinančių suaugusiųjų skaičius nedidėja, profesinio mokymo įstaigos neprisidės siekiant ES vidurkio – 10,5 proc.

⁴² Europos Komisijos komunikatas „2020 m. Europa: pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ (KOM(2010) 2020), Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui „Naujasis postūmis Europos bendradarbiavimui profesinio mokymo srityje, siekiant paremti strategiją „Europa 2020“ COM(2010) 296, Briugės komunikatas dėl glaudesnio Europos bendradarbiavimo profesinio rengimo ir mokymo srityje 2011–2020 m.

⁴³ Lietuvos Respublikos Seimo 2013-12-23 nutarimu Nr. XII-745 patvirtinta Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-12-03 įsakymu Nr. ISAK-2333 patvirtinta Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programa, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-05-31 įsakymu Nr. ISAK-1039 patvirtinta Sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo koncepcija.

⁴⁴ Profesinio mokymo įstaigų vadovai nurodė, kad tam turėjo įtakos mieste veikiantis darbo rinkos mokymo centras, kuris teikia mokymo paslaugas pagal panašias mokymo programas.

⁴⁵ Mažiausiai asmenų mokėsi energetikos (Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras), viešbučių ir restoranų (Klaipėdos turizmo mokykla), didmeninės ir mažmeninės prekybos (Šiaulių profesinio rengimo centras), medienos technologijų ir baldų gamybos (Kauno statybininkų rengimo centras). Savo ar darbdavio lėšomis asmenys siekė įgyti vairuotojo, ūkininko ar suvirintojo kvalifikaciją.

⁴⁶ Daugiausiai asmenų neformaliojo būdu mokėsi Transporto ir sandėliavimo ūkio šakoje esančiuose trijuose centruose (Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokyklos, Marijampolės profesinio rengimo centro, Panevėžio darbo rinkos mokymo centro), Viešbučių ir restoranų sektorinio praktinio mokymo centruose (Panevėžio DRMC, Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centre), Suvirinimo centre (Jeruzalės DRMC).

2.2. Profesiniai standartai, modulinės profesinio mokymo programos ir joms skirtos mokymo priemonės atnaujinamos netinkamai

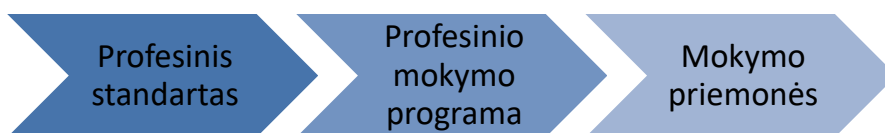
Siekiant didinti profesinio mokymo lankstumą, gerinti besimokančiųjų asmenų pasirengimą profesinei veiklai ir jų kvalifikacijų atitiktį darbo rinkos poreikiams, buvo įgyvendinti Europos Sąjungos projektai pagal dvi veiklų grupes: profesinių standartų ir modulinį profesinio mokymo programų (toliau – modulinės programos) kūrimas bei mokymo priemonių joms parengimas (3 lentelė).

4 lentelė. Projektai susiję su mokymo turinio atnaujinimu	
Kvalifikacijų formavimo ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimas (2010–2015 m.) ⁴⁷	
Vykdotojas	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
Tikslas	Formuoti kvalifikacijas ir kurti naujoviškas, švietimo ir ūkio poreikius atliepiančias modulinės profesinio mokymo programas.
Lėšos	2,8 mln. Eur
Rezultatas	10 profesinių standartų ir 60 modulinį programų ⁴⁸
Modulinėms mokymo programoms skirtų mokymo priemonių rengimas, modulinį mokymo programų išbandymas profesinio mokymo įstaigose (2012–2015 m.) ⁴⁹	
Vykdotojas	14 profesinio mokymo įstaigų
Tikslas	Didinti profesinio mokymo lankstumą ir gerinti besimokančiųjų asmenų pasirengimą praktinei veiklai, parengiant modulinėms mokymo programoms skirtas mokymo priemones.
Lėšos	8 mln. Eur
Rezultatas	14 ūkio šakų parengtos mokymo priemonės ⁵⁰

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Siekiant, kad atnaujinamas profesinis mokymas atitiktų darbdavių ir besimokančiųjų poreikius, auditorių vertinimu, turėjo būti parengti profesiniai standartai, jais vadovaujantis parengtos naujos profesinio mokymo modulinės programos ir mokymo priemonės naujoms programoms vykdyti (2 pav.).

1 pav. Nuoseklaus mokymo turinio atnaujinimo etapai

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Penkerius metus vykdant projektus (žr. 3 lentelę), nebuvo užtikrintas veiklų nuoseklumas: profesiniai standartai, mokymo programos ir priemonės skirtingų rengėjų buvo ruošiamos vienu metu ir nekoordinuotai, todėl parengti profesiniai standartai, modulinės programos ir priemonės ne visada dera tarpusavyje.

⁴⁷ Projektas finansuojamas pagal ES struktūrinių fondų Lietuvos 2007–2013 metų Žmoniškųjų išteklių plėtros veiksmų programos antrojo prioriteto Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V „Mokymasis visą gyvenimą“ priemonę Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-001 „Aukščiausios kokybės formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų teikimas“.

⁴⁸ Projekto metu sukurtas elektroninis profesinio mokymo turinys, modulinio profesinio mokymo sistemos koncepcija, modulinį profesinio mokymo programų rengimo metodika, profesinio standarto rengimo metodika, išmokyta 150 modulinį programų ir 100 profesinių standartų rengėjų.

⁴⁹ Projektas finansuojamas pagal ES struktūrinių fondų Lietuvos 2007–2013 metų Žmoniškųjų išteklių plėtros veiksmų programos antrojo prioriteto Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V „Mokymasis visą gyvenimą“ priemonę „Aukščiausios kokybės formaliojo ir neformaliojo mokymo paslaugų teikimas“.

⁵⁰ Vadovėliai, užduočių sąsiuviniai, dalomoji medžiaga, filmukai ir kt. Kiekviena įstaiga galėjo pati spręsti dėl mokymo medžiagos turinio ir formos.

Projekto lėšomis buvo parengta dešimt **profesinių standartų**⁵¹, o kad apimtų visas ūkio šakas, jų turėtų būti parengta dar apie penkiolika. Standartų rengimas kainavo apie 500 tūkst. Eur. Remiantis Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašu⁵² ir Profesinio mokymo įstatymu⁵³, konkrečią ūkio sritį reguliuojančios ministerijos ir Vyriausybės įstaigos pagal kompetenciją dalyvauja rengiant standartus. Kvalifikacijos ir profesinio mokymo plėtros centras vykdydamas projektą neužtikrino, kad būtų laikomasi minėto reikalavimo. Standartų rengėjai buvo parinkti viešojo pirkimo būdu. Konkursus laimėjo įvairios asocijuotos verslo struktūros ar įmonės, kurios pačios parinkdavo rengėjus. Centras nenumatė reikalavimo į rengimo procesą įtraukti ministerijų ir Vyriausybės įstaigų. Iš dalies todėl nėra organizuojami profesinių standartų įteisinimo darbai, nes jie tik pradedami derinti su atsakingomis įstaigomis ir ministerijomis.

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras organizuodamas profesinių standartų rengimą neužtikrino, kad būtų laikomasi Profesinio mokymo įstatymo⁵⁴ ir Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašo⁵⁵ reikalavimų, kad kvalifikacijų aprašuose būtų numatytos kompetencijų ribos⁵⁶, rekomenduojama mokymo trukmė, kvalifikacijos vertinimo kriterijai ir metodai. Todėl visų profesinių standartų kvalifikacijų aprašai parengti ne iki galo.

Įvertinome penkis (iš 10) profesinių standartų išorės vertintojų ir sektorialių profesinių komitetų narių pateiktas vertinimo ataskaitas ir nustatėme, kad visiems profesinių standartų projektams buvo teikiama daug esminių pastabų ne tik dėl metodinių reikalavimų nesilaikymo, bet ir dėl netinkamai nustatytų kvalifikacijų ūkio šakoje, joms priskirtų kvalifikacijų lygių, numatytų kompetencijų ir jų ribų, netinkamo sąvokų ir terminų vartojimo ir t. t.

Pavyzdys

Dėl tekstilės, aprangos ir odos dirbinių profesinio standarto vertintojai pateikė pastabų dėl netinkamai parinktų kvalifikacinių lygių, kai kurios kvalifikacijos labai siauros, dalyje jų netinkamai parinktos kompetencijų ribos. Taip pat keliamas klausimas, ar rengėjai atliko mažų ir vidutinių įmonių apklausą, nes šiuo metu parengtos siuvėjo kvalifikacijos yra tik II ir III lygmens ir yra susijusios su serijine gamyba, nors ūkio subjektai šiame posektoriuje užsiima ir individualių drabužių gamyba ar taisymu.

Dėl transporto ir saugojimo paslaugų profesinio standarto vertintojai nurodė, kad apraše yra neegzistuojančių specialybių, kvalifikacijos pateiktos pagal pasenusią nomenklatūrą, dalyje jų nurodytos netinkamos kompetencijos arba jų formuluotė yra neteisinga, vartojama netinkama terminologija, nėra nuorodų į Lietuvos ar ES teisės aktų reikalavimus, netinkamai aprašytas jūrininko kvalifikacijos aprašas, kuris daugiau panašus į mokymo programą.

⁵¹ 2013 m. buvo pradėti rengti pirmieji penki profesiniai standartai, o 2015 m. nuspręsta parengti dar penkis, nes liko nepanaudota projekto lėšų.

⁵² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-10-07 įsakymas Nr. V-1691/A1-470 „Dėl Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašo“ (nuo 2015 m. balandžio mėn. neteko galios); Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015-04-30 naujas įsakymas Nr. V-11/4-294 „Dėl Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

⁵³ 2010-05-25 įstatymo Nr. XII-802 redakcija, 24 str. 1 d.

⁵⁴ 2007-04-03 įstatymo Nr. X-1065 redakcija, 2 str. 19 d.

⁵⁵ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-10-07 įsakymas Nr. V-1691/A1-470; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2015-04-30 įsakymas Nr. V-11/4-294.

⁵⁶ Rengiant pirmuosius penkis profesinius standartus Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras įpareigojo kompetencijų ribas aprašyti tik iki IV kvalifikacinio lygmens. Antruoju etapu prašyta parengti visų kvalifikacijų kompetencijos ribas.

Dėl apgyvendinimo ir maitinimo sektoriaus profesinio standarto vertintojai nurodė, kad kvalifikacijos vienetai yra analogiški, bet jiems priskirti skirtingi lygmenys, kai kuriuos aprašus siūloma parengti iš naujo, nes kvalifikacijos vienetai kartojasi ar yra nelogiški, iš esmės peržiūrėti dalies aprašų kvalifikacijos vienetus, kai kuriuos sujungti, nes jei sutampa, somelį VI lygmens kvalifikacija yra per aukšta ir aprašas neparengtas.

Profesinio standarto kokybei turėjo įtakos ir tai, kad ne visi rengėjai dalyvavo Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro organizuojuose profesinių standartų rengimo mokymuose⁵⁷.

Parengtus profesinius standartus aprobuoja (jiems pritaria) sektoriniai profesiniai komitetai. Šiuo metu yra įsteigta 17 komitetų, kuriuose yra nuo 9 iki 22 narių⁵⁸, atstovaujančių darbdaviams, darbuotojams ir švietimo teikėjams. Nesant prievolės į jų sudėtį įtraukti atstovų iš Švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijų, kurios tvirtina profesinius standartus, neužtikrinama, kad aprobavus juos būtų pradėti įteisinimo darbai.

2012 m. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras projekto⁵⁹ lėšomis parengė Profesinio standarto vertinimo gaires, pagal kurias siūloma vertintojų išvadų projektą pristatyti sektoriniam profesiniam komitetui, kuris išvadas patikrintų, prireikus jas pakoreguotų, spręstų nesutarimus ir joms pritartų. Bendros vertinimo išvados būtų teikiamos standartų rengimo grupei, kuri pagal jas atliktų standarto projekto pataisas.

Audito metu nustatyta, kad į vertinimo gaires neatsižvelgta, nes kiekvienas išorės vertintojas pirmines pastabas rengėjams teikė atskirai, pakoreguoti standartai buvo siunčiami sektorinių profesinių komitetų nariams, kurie vėl juos vertino ir teikė pastabas, tačiau ne visais atvejais buvo susirenkama į posėdį jų aptarti. Tik maža dalis komiteto narių teikdavo pastabas dėl projekto, dalis jų iš viso nedalyvavo vertinimo ar aprobavimo procesuose. Pastebėjome, kad standartai nebuvo pataisyti pagal visas pastabas, tačiau sprendimo, kodėl jie nebuvo koreguojami, neturime. Todėl negalėjome įvertinti, ar pagrįstai neatsižvelgta į dalį rekomendacijų. Kai kuriais atvejais aprobavimo procese dalyvavo mažiau nei pusė komisijos narių, ne visi jų pritardavo standartams, nes jie vis dar nebuvo pataisyti pagal pateiktas pastabas. Profesinis standartas aprobuojamas, kai balsavime dalyvauja ne mažiau kaip penki komiteto nariai.

Pavyzdys

Žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės, maisto produktų, gėrimų ir tabako gaminių gamybos sektorinį profesinį komitetą sudaro 22 nariai, iš jų 12 nepateikė nuomonės dėl profesinio standarto, 4 pritarė, o 3 pateikė pastabų. Po koregavimo darbų 6 nariai aprobavo standartą. Vienas narys nurodė, kad nepritaria jam ir teikė naujų pastabų dėl taisytinų vietų, prašė atsižvelgti į anksčiau pateiktas pastabas.

Kai komitete daug narių, sunku organizuoti darbą efektyviai, užtikrinti sprendimų kokybę ir jų patvirtinimą laiku. Jeigu aprobuojant standartą užtenka, kad dalyvautų penki nariai, iš kurių standartui turi pritarti daugiau nei pusė, reikėtų nuspręsti dėl tikslingumo turėti tokį narių skaičių ir tokios jų kompetencijos, kad laiku būtų priimami profesionalūs sprendimai.

⁵⁷ Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras prieš skelbiant viešuosius pirkimus profesinių standartų rengimo paslaugoms įsigyti, projekto lėšomis mokė 102 profesinių standartų rengėjus.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010-10-29 įsakymų Nr. V-1909 patvirtintame Kvalifikacijų tvarkymo institucijos centrinio ir sektorinių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos apraše nustatyta, kad sektorinį profesinį komitetą sudaro ne mažiau kaip devyni ir ne daugiau kaip 15 narių.

⁵⁹ Projektas Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-001 „Kvalifikacijų formavimo ir modulinio profesinio mokymo sistemos kūrimas“.

Be to, nustatyta, kad 2 vertintų profesinių standartų (pradėti rengti 2015 m.) projektai buvo aplejami praėjus penkioms dienoms nuo jų pateikimo komitetų nariams susipažinti, nors pirmame etape parengtų standartų derinimas su komiteto nariais užtrukdavo ir porą mėnesių. Dalis apklaustų komitetų narių patvirtino, kad per tokį trumpą laiką jie negalėjo tinkamai įvertinti standarto projekto, todėl pastabų neteikė arba teikė tada, kai standartai buvo aplejami. Pastebime, kad teisės aktuose nėra profesinių standartų projekto derinimo terminų.

Siekiant užtikrinti profesinių standartų kokybę ir atitiktį darbo rinkos poreikiams, turėtų būti numatytas ne tik terminas, kad komitetų nariai turėtų pakankamai laiko tinkamai įvertinti standarto projektą ir pateikti pastabas, bet ir komitete turėtų būti aptariamos visų šalių pastabos, priimamas bendras sprendimas dėl būtinų standarto koregavimo vietų, kurias rengėjai privalėtų pataisyti iki aprobavimo.

Švietimo ir mokslo ministerija, gavusi 3 iš 10 profesinių standartų, nepradėjo įteisinimo procedūrų, nes standartai nėra tinkami įteisinti ir suderinti su atsakingomis institucijomis. Dalis aplemtų standartų dar tik pradedami derinti su ūkio sritį reguliuojančiomis ministerijomis ir įstaigomis, kurios teikia pastabas. Ūkio ministerija patvirtino, kad į rengimo procesą nebuvo įtraukta, bet dalyvavo dviejų profesinių standartų projektų viešuose pristatymuose, kaip ir kitos suinteresuotos institucijos (pvz., Energetikos ministerija), pateikė pirmines pastabas, į kurias Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras turės atsižvelgti.

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos energetikos ministerija, įvertinusi Energetikos sektoriaus profesinio standarto projektą, pateikė šias pagrindines pastabas: ne visos numatytos kvalifikacijos šiuo metu yra reikalingos energetikos ūkyje, projekto nuostatos nėra suderintos su energetikos sektoriaus veiklą reglamentuojančiais teisės aktais, ne visos sąvokos atitinka sektoriaus veiklą reguliuojančių teisės aktų sąvokas. Siūloma Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui šį standartą tobulinti iš esmės ir patikslintą projektą suderinti su pagrindinėmis energetikos įmonėmis ir asociacijomis.

Į profesinio standarto rengimą ir aprobavimą neįtraukus konkrečių ūkio sritį reguliuojančių ministerijų ir Vyriausybės įstaigų, negalima pradėti įteisinimo procedūrų. Kadangi parengtų profesinių standartų, už kurių rengimą apmokėta, derinimas dar tik pradedamas organizuoti, todėl neišklus galutinis įteisinimo terminas. Audito metu nustatyti trūkumai, kurie susiję su standartų rengimu ir aprobavimu, neužtikrino, kad patvirtintieji profesiniai standartai atitiktų darbo rinkos poreikius.

2013 m. kartu su profesiniais standartais pradėtos rengti **modulinės profesinio mokymo programos**. Jos turėtų prisidėti prie mokymosi visą gyvenimą idėjos įgyvendinimo ir profesinio mokymo sistemos lankstumo⁶⁰, tenkintų įvairių amžiaus grupių poreikius. 2015 mokslo metų pradžioje buvo įregistruotos tik 9 iš 60 tokių programų, kurias sutiko išbandyti 24 profesinio mokymo įstaigos; jos turėjo pateikti pastabų dėl koreguotinų vietų. 2015 m. pabaigoje buvo įregistruotos 24 (40 proc.) programos. Siekiant, kad iki 2021 m.⁶¹ visos mokymo programos būtų atnaujintos, reikės parengti apie 120 modulinę programų.

⁶⁰ Modulinę mokymo programą sudaro moduliai, todėl asmeniui suteikiama galimybė rinktis, kaupti ir derinti modulius pagal išsilavinimą ar darbo patirtį. Norintiems kelti ar tobulinti kvalifikaciją, pasikeitus medžiagoms ar technologijoms, pakaks baigti tik reikiamus profesinio rengimo modulius, todėl bus trumpesnė mokymosi trukmė. Sudaromos palankios sąlygos įskaityti žinias ir gebėjimus, lengviau pereiti iš vienos programos ar švietimo grandies į kitą.

⁶¹ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-03-23 įsakymas Nr. V-232 „Dėl Švietimo ir mokslo ministro 2010 m. rugpjūčio 27 d. įsakymo Nr. V-1435 „Dėl formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, 2.1. p.

Profesiniame standarte aprašytos kvalifikacijos turėjo tapti gairėmis modulių profesinio mokymo programų rengėjams. Pagal galiojančius teisės aktus⁶² modulinės programos rengiamos vadovaujantis anksčiau patvirtintais profesinio rengimo standartais (dalis iš jų parengti daugiau nei prieš 10 metų), nes nauji nebuvo parengti ar net pradėti rengti. Įvertinus 20 iš 60 (33 proc.) modulių programų nustatyta, kad tik dvi atitiko naujus profesinius standartus. Kitose modulinėse programose įgyjamos kompetencijos nesutapo, o dalies negalėjome vertinti, nes ne pradėti rengti nauji profesiniai standartai. Taip pat nustatyta, kad 2 modulinėse programose įgyjamos kvalifikacijos nėra aprašytos naujuose profesiniuose standartuose.

Pavyzdys

Pagal parengtą ir aprobuotą siuvėjo modulinę mokymo programą asmeniui, baigusiam mokymus, suteikiamas IV kvalifikacinis lygis, tačiau aprobuotame Tekstilės, aprangos ir odos dirbinių gamybos sektoriaus profesiniame standarte yra aprašyta tik II ir III kvalifikacinio lygio siuvėjo kvalifikacija.

Projektines veiklas, susijusias su profesinių standartų ir modulių programų rengimu, organizuojant vienu metu, nebuvo užtikrintas efektyvus lėšų panaudojimas (apie 1 mln. Eur), nes, įteisinus profesinius standartus, modulinės profesinio mokymo programos turės būti vėl koreguojamos, o dalis įgytų kvalifikacijų net nėra aprašytos profesiniame standarte. Modulinės mokymo programas rengiant pagal anksčiau patvirtintus profesinio rengimo standartus, bus tik iš dalies pasiektas projekto tikslas – sukurti naujoviškas, švietimo ir ūkio poreikius atitinkančias programas. Modulinės programos, rengiamos ne pagal šiuo metu profesiniuose standartuose išskirtas profesijas ir darbuotojui keliamus reikalavimus, gali neatitikti darbo rinkos poreikių.

Švietimo ir mokslo ministro įsakymu tik 2015 m. buvo pakeistas Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašas⁶³. Jame nustatyti reikalavimai dėl modulių programų turinio: sudedamųjų dalių, modulių apimtys ir t. t. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras tik 2014 m. projekte įdarbino asmenį, atsakingą už programų turinį. Įvertinę 20 modulių programų⁶⁴ nustatėme trūkumų: nenurodyta programos trukmė arba ji buvo netinkamai apskaičiuota, nepateiktas pasirenkamųjų modulių sąrašas, įvadinio ir baigiamojo modulio apimtis labai viršija programos rengimo metodikoje rekomenduojamų kreditų dydį, 50 proc. programų vieno modulio apimtis viršija nustatytą maksimalų kreditų skaičių, o 30 proc. programų privalomųjų modulių apimtis nesiekia 85 proc. ir pan. Dalis 2013 m. parengtų ir sektoriniuose profesiniuose komitetuose aprobuotų modulių programų (40 jų pradėta rengti 2013 m., 20 – 2015 m.) neatitinka galiojančių teisės aktų reikalavimų ir yra parengtos netinkamai, o jų įregistravimo darbai ne pradėti vykdyti.

Siekiant, kad modulinės programos atitiktų dabar jiems keliamus reikalavimus ir darbo rinkos poreikius, reikėtų užtikrinti, kad parengtos programos būtų pakoreguotos pagal galiojančių teisės aktų nuostatas ir naujus įregistruotus profesinius standartus.

Atsižvelgiant į tai, kad verslo atstovai ne vieną kartą kritikavo mokymo programų kokybę ir trukmę, audito metu vertinome, ar rengiamų modulių mokymo programų trukmė yra orientuota į tikslingą ir greitą kvalifikuoto darbuotojo parengimą. Kyla klausimas, kodėl kartais mažesnio sudėtingumo kompetencijai įgyti skirtos mokymo programos yra ilgesnės (4 lentelė).

⁶² Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010-08-27 įsakymu Nr. V-1435 patvirtintas Formaliojo profesinio mokymo programų rengimo ir įteisinimo tvarkos aprašas, 8 p.

⁶³ Ten pat (2015-03-23 įsakymo Nr. V-232 redakcija), 11 ir 18 p.

⁶⁴ Atrinkome vertinti 14 modulių programų, pradėtų rengti 2013 m., ir 6 pradėtas rengti 2015 m.

5 lentelė. Modulių profesinių mokymo programų trukmė kreditais pavyzdžiai

60 kreditų (1 metai)	90 kreditų (1,5 metų)	120 kreditų (2 metai)
Ugniagesio gelbėtojo	Pardavėjo	Kaimo turizmo organizatoriaus
Policininko	Padavėjo-barmeno	Gyvūnų prižiūrėtojo
JAVA programuotojo	Svečių aptarnavimo	Siuvėjo
Finansinių paslaugų teikėjo	darbuotojo	Higieninės kosmetikos
Sekretoriaus	Tekstilės gaminių priežiūros	Kirpėjo
Apdailininko	darbuotojo	Dailiųjų tekstilės dirbinių gamintojo
Metalo apdirbimo staklininko		Komunalinio ūkio paslaugų
Stogdengio		darbuotojo

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Taigi ne mažiau žinių ir kompetencijų reikalaujančio darbuotojo (pvz.: ugniagesio gelbėtojo, policininko, programuotojo, finansinių paslaugų teikėjo) parengimas trunka trumpiau nei pardavėjo, padavėjo-barmeno ar gyvūnų prižiūrėtojo. Kartais programose numatytos kompetencijos ir joms įgyti skirtas kreditų skaičius yra parinktas pagal profesinės mokymo įstaigos pageidaujamą trukmę, o ne kompetencijai įgyti reikiamą valandų skaičių.

Pavyzdys

Pardavėjo modulinės profesinio mokymo programos pirmame projekte privalomų modulių apimtis buvo 51 kreditas, specializacijos – 36, pasirenkamų – 3, taigi, mokiniui baigus privalomuosius modulius ir pasirinkus vieną ar kelis modulius iš specializacijos ir pasirenkamųjų modulių sąrašo, programos trukmė būtų apie 60 kreditų (1 metai). Aprobuotoje programoje visi specializacijos moduliai buvo perkelti į privalomą modulį ir pateikti 2 nauji moduliai, nesusiję su specializacija.

Pastebime, kad rengiant pardavėjo modulinę programą ir nustatant jos trukmę netinkamai atlikti skaičiavimai, nes 90 kreditų susidarys tik tuo atveju, jei mokinys pasirinktų visus specializacijos ir pasirenkamuosius modulius. Taip pat nustatyta, kad kūno kultūrai buvo skirta ne 3, bet 6 kreditai ir taip susidarė 90 kreditų. Galima daryti prielaidą, kad buvo siekiama parengti 90 kreditų (1,5 metų) programą.

Pavyzdys

Kaimo turizmo organizatoriaus modulinės profesinio mokymo programos pirmame projekte buvo nurodyta, kad programos apimtis yra 93 kreditai, o trukmė 2 metai. Programos projekto išorės vertintojui pateikus pastabą, kad dvejų metų programa atitinka 120 kreditų, rengėjai papildino dalies modulių kreditų skaičių, kad būtų pasiekta 120 kreditų.

Palyginus programą su panašia svečių aptarnavimo darbuotojo moduline programa, nustatyta, kad kaimo turizmo darbuotojo programoje vienas maitinimo paslaugų teikimo modulis apima 25 kreditus, o svečių aptarnavimo darbuotojo programoje trijų modulių (maitinimo, stalų servavimo ir svečių aptarnavimo) suma neviršija 20 kreditų.

Taigi kai kuriais atvejais modulinės programos buvo rengiamos atsižvelgiant ne į tikslingą darbuotojo parengimą darbo rinkai, o profesinio mokymo įstaigos siekį užsitikrinti ilgesnį valstybės biudžeto finansavimą programai vykdyti.

Siekiant darbo rinkai per kuo trumpesnį laiką paruošti kompetentingus specialistus, sumažinti mokinių „nubyrėjimą“, sutaupyti valstybės biudžeto lėšų, reikėtų imtis priemonių, kad rengiamos nacionalinės modulinės profesinio mokymo programos būtų orientuotos į tikslingą ir optimalių laiko sąnaudų reikalaujantį darbuotojo parengimą darbo rinkai.

Mokymo priemonės modulinėms programoms vykdyti buvo pradėtos rengti nesukūrus šių programų, o rengėjai ne visada bendradarbiavo tarpusavyje, todėl nebuvo sukurtas mokymo priemonių ir modulinė programų turinio suderinamumo prielaidų. Dalis profesinio mokymo įstaigų, kurios nuo 2015–2016 m. išbandė 6 modulinės mokymo programas, nurodė, kad kai kurios mokymo priemonės tik iš dalies atitinka modulinės programos turinį. Tai galutinai galima bus įvertinti, kai bus išbandytos visos modulinės programos ir mokymo priemonės.

2014–2020 m. Europos investicijų veiksmų programos lėšomis finansuojamų projektų sąrašė Lietuvos kvalifikacijų sandaros ir šiuolaikiško švietimo turinio formavimui numatyta skirti 7,8 mln. Eur.

Siekiant efektyviai panaudoti lėšas ir užtikrinti rengiamų profesinių standartų, modulinė programų ir mokymo priemonių sąsają, organizuojant veiklas reikėtų užtikrinti nuoseklumą ir atnaujiamo mokymo turinio rengėjų bendradarbiavimą vykdant skirtingas veiklas.

3. NEUŽTIKRINAMAS NUOLATINIS PROFESIJOS MOKYTOJŲ TECHNOLOGINIŲ KOMPETENCIJŲ TOBULINIMAS

Siekiant, kad profesinio mokymo įstaigų absolventų parengimas tenkintų darbdavių poreikius, neužtenka atnaujinti praktinio mokymo įrenginius, reikia rūpintis ir profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimu.

Kvalifikacijos kėlimo sistema tenkins ne tik individualius mokytojų, bet ir šalies ūkio poreikius, jeigu procesai ir uždaviniai bus organizuojami nacionaliniu lygiu ir nuosekliai. Tai ir vertinome audito metu.

Šalies mastu šie procesai dažniausiai organizuojami per projektines veiklas, finansuojamas ES lėšomis, tačiau tai neužtikrina nuolatinio visų profesijos mokytojų kompetencijų tobulinimo, nes veiklose dalyvauja tik dalis profesijos mokytojų, o projektui pasibaigus neužtikrinamas veiklų tęstinumas.

Surinkę duomenis iš audituotų profesinio mokymo įstaigų apie 2013–2015 m. kvalifikacijos kėlimo renginius, susijusius su technologinėmis kompetencijomis, nustatėme, kad dažniausiai tai buvo:

- stažuotės įmonėse – projektas Nr. VP1-2.2-ŠMM-02-V-02-001 „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos sukūrimas ir įdiegimas“⁶⁵, kurio tikslas – suteikti profesijos mokytojams technologinių kompetencijų dirbti naujoje (sektorinių centrų) praktinio mokymo bazėje;
- stažuotės užsienyje – mokymosi visą gyvenimą mobilumo programos – „Erasmus+“, „Leonardo da Vinci“ ir kt.;
- tiekėjų organizuoti naujos įrangos naudojimo mokymai – projektas „Sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra“;
- kiti renginiai – seminarai, kuriuos organizuoja asocijuotos verslo struktūros, organizacijos, įmonės, švietimo centrai, švietimo įstaigos.

Profesijos mokytojai kaip ir kiti pedagogai turi teisę ne mažiau kaip 5 dienas per metus dalyvauti kvalifikacijos tobulinimo renginiuose⁶⁶, tačiau apklausti mokytojai nurodė, kad technologinių

⁶⁵ Parengtas siekiant įgyvendinti Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programos tikslus.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (2011-03-17 įstatymo Nr. XI-1281 redakcija), 49 str. 1 d. 2 p.

kompetencijų tobulinimo atliekant stažuotes įmonėse pageidautų vidutiniškai 2–3 savaites per 2 metus, t. y. apie 40–60 val. per metus. Išanalizavus duomenis apie 218 profesijos mokytojų, dirbančių centruose, kvalifikacijos kėlimo renginius nustatyta, kad technologinių kompetencijų tobulinimo vidurkis yra apie 29 val. per metus, t. y. nesiekia pageidaujamo profesijos mokytojo poreikio (6 lentelė). Net 52 proc. mokytojų kvalifikacijos tobulinimo trukmė neviršijo apskaičiuoto vidurkio.

Pavyzdys

Estijoje reikalaujama, kad profesijos mokytojai technologines kompetencijas tobulintų 2 mėnesius per 3 metus⁶⁷. Suomijoje reikalaujama, kad profesijos mokytojai turi tobulinti kvalifikaciją įmonėse nuo 1 iki 5 dienų per metus, priklausomai nuo sektoriaus.

Nustatėme, kad didžiąją laiko dalį (80 proc.) kompetencijos buvo tobulinamos dalyvaujant įvairiose projektinėse veiklose (5 lentelė), o tai neužtikrina pakankamo visų mokytojų technologinių žinių atnaujinimo.

6 lentelė. Technologinių kompetencijų tobulinimo valandos ir mokytojų skaičius 17 profesinio mokymo įstaigų

	Stažuotės įmonėse	Stažuotės Užsienyje	Mokymai susiję su įranga	Kiti renginiai	Technologinių kompetencijų netobulino
	Projektinės veiklos				
Iš viso – 29 val.					
Iš jų:	17 val.	4 val.	2 val.	6 val.	0 val.
Procentai	59 proc.	14 proc.	7 proc.	20 proc.	
Iš viso – 218 profesijos mokytojų					
Iš jų:	110	49	30	152	21
	50 proc.	22 proc.	14 proc.	70 proc.	10 proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Nustatėme, kad 10 proc. profesijos mokytojų per paskutinius trejus metus nedalyvavo technologinių kompetencijų tobulinimo renginiuose. Kitų kvalifikacijos tobulinimo renginių trukmė labai skiriasi ir svyravo nuo 2 iki 120 val. (nuo 1 iki 6 renginių) per metus. Apklausti vadovai ir mokytojai patvirtino, kad planuojant šį tobulinimą dažniausiai pasitaikanti problema yra kvalifikacijos tobulinimo įstaigų ir tikslinių kvalifikacijos tobulinimo programų stoka, nes jų pasiūla yra maža arba dalyje ūkio šakų visiškai nėra. Be to, ir įmonės ne visada yra motyvuotos priimti mokytojus mokytis.

Profesijos mokytojai technologines kompetencijas tobulino projekte „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos kūrimas ir įdiegimas“, kuriam vykdyti buvo skirta 6 mln. Eur. Iš 218 profesijos mokytojų, kurie dirba audituotuose sektorių praktinio mokymo centruose, tik 50 proc. dalyvavo šiuose mokymuose. Projektą vykdė Ugdymo plėtotės centras kartu su Lietuvos pramoninkų konfederacija (partneris). Iš viso mokyta per 600 profesijos mokytojų, dirbančių 42 sektorių praktinio mokymo centruose, o pageidaujančiųjų buvo dvigubai daugiau. Didžioji dalis mokytojų patvirtino, kad yra patenkinti stažuotėmis įmonėse, kiti nurodė, kad mokymo procesas buvo per ilgas, ne visais atvejais vyko moderniausiose šalies įmonėse, nebuvo suteiktos galimybės praktiškai susipažinti su gamybos ir technologiniais procesais.

Be projektinių veiklų kituose renginiuose (tiekėjų mokymuose ir kt.) žinias papildė grožio, statybos ir maisto gamybos sektorių profesijos mokytojai, nes įvairios asocijuotos verslo struktūros, organizacijos, institucijos ar įmonės organizuoja renginius, pristato naujas technologines tendencijas

⁶⁷Lietuvos profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos modelis. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras. Prieiga per internetą www.upc.smm.lt/projektai/sistema/modelis.pdf [žiūrėta 2015-03-05].

ar produktus (renginiai dažniausiai nemokami arba apmokami asmeninėmis mokytojo lėšomis). Kitose ūkio šakose renginių pasiūla yra maža arba jos nėra.

Nustatyta, kad profesinės mokymo įstaigos mokytojų kvalifikacijai skirtas mokinio krepšelio lėšas ne visada gali panaudoti technologinėms kompetencijoms tobulinti, nes biudžeto lėšomis gali būti finansuojamas tik mokytojų kvalifikacijos tobulinimas renginiuose, kuriuos organizuoja 66 akredituotos kvalifikacijos tobulinimo institucijos. Jų renginių pasiūla, išskyrus minėtas projektines veiklas, orientuota į bendrųjų, pedagoginių ir profesinių, o ne į technologinių kompetencijų tobulinimą, o stažuočių įmonėse apskritai neorganizuoja.

Iki 2009 m. už profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo organizavimą ir vykdymą buvo atsakinga Švietimo ir mokslo ministerija, Mokytojų kompetencijos centras, Pedagogų profesinės raidos centras ir kitos institucijos⁶⁸. Ministerijai reorganizavus minėtus centrus ir įsteigus Ugdymo plėtotės centrą, funkcijos, susijusios su profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimu, nebuvo perduotos, t. y. neįtvirtintos teisės aktuose ar įstaigos nuostatuose. Profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimą Ugdymo plėtotės centras organizavo tik 2010–2015 m. vykdydamas projektą „Profesijos mokytojų ir dėstytojų technologinių kompetencijų tobulinimo sistemos kūrimas ir įdiegimas“. Nuo 2013 m. profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo vykdymas pavestas Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui, tačiau jo vykdomos mokymo programos nebuvo susijusios su technologinių kompetencijų tobulinimu.

Ministerija nurodė, kad iki 2020 m. profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimas ir toliau bus organizuojamas vykdant Europos Sąjungos projektus. Numatyta skirti 7,5 mln. Eur, tačiau veiklas planuojama organizuoti konkurso būdu – pareiškėjais galės būti profesinio mokymo įstaigos (jeigu numatytas bendradarbiavimas su darbdavių asociacijomis) ir įmonės (susijungusios į asocijuotas struktūras).

Profesinio mokymo įstaigos norėtų, kad profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimas (ypač stažuotės) būtų koordinuojamos šalies mastu. Taip pat nurodė, kad vis dar neišnaudojamas sektoringų praktinio mokymo centrų galimybės. Akredituota kvalifikacijos tobulinimo institucija, bendradarbiaudama su profesinėmis mokymo įstaigomis, turėtų parengti programas ir jas organizuoti centruose, taip užtikrinant didesnę renginių pasiūlą ir centrų užimtumą. Kvalifikaciją galėtų tobulinti ne tik profesijos mokytojai, bet ir bendrojo ugdymo mokyklų technologijų mokytojai.

Siekiant sukurti bendrą profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, kuri užtikrintų nuolatinį visų profesijos mokytojų kompetencijų tobulinimo planavimą ir organizavimą, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras turėtų organizuoti technologinių kompetencijų tobulinimo renginius, imtis jų viešinimo ir užtikrinti tęstinumą projektinėms veikloms pasibaigus.

5-ojo audito departamento direktorė

Rasa Gabrilavičienė

Vyresnioji valstybinė auditorė

Neringa Raglienė

⁶⁸ Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007-04-03. įsakymu Nr. ISAK-591 (redakcija, galiojusi iki 2010-06-23) patvirtinti Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai, 7 p.

Valstybinio audito ataskaitos kopijos (po vieną egz.) pateiktos:

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui

Auditas atliktas, vykdant 2015-01-05 pavedimą Nr. P-50-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Neringa Raglienė (grupės vadovė)

Jonas Izokaitis

Rūta Bikulčiūtė (2015-01-05–2015-08-10)

Artūras Balsys (2015-06-08–2015-09-01)

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Kaip panaudojamos profesinio
mokymo galimybės“
1 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Siekiant, kad 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programoje planuojami 49 mln. Eur, skirti sektorių praktinio mokymo centrų tolimesnei plėtrai, užtikrintų efektyvų praktinio mokymo įrangos centruose panaudojimą bei atitiktų darbo rinkos poreikiams, įvertinti papildomos mokymo įrangos įsigijimo tikslumą ir tai, ar ji suteiks galimybių vykdyti naujas mokymo programas, ar renovacijai prašomos lėšos yra pagrįstos, ar profesinio mokymo įstaiga yra orientuota į visų amžiaus grupių asmenų mokymą.	Švietimo ir mokslo ministerijai	2015 m. lapkričio 6 d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1125 sudarytai darbo grupei profesinio mokymo įstaigų, turinčių sektorių praktinio mokymo centrų, pateiktiems pasiūlymams įvertinti, į paraiškų vertinimą įtraukti kriterijus, susijusius su mokymo įrangos įsigijimo tikslumu, centrų vidaus patalpų ir bendrabučių renovacijos pagrįstumu, mokymo paslaugų teikimo plėtros pirminiam, tęstiniam, suaugusiųjų neformaliai mokymui potencialo įvertinimu.	2016-09-01
2.	Siekiant, kad Druskininkuose esančių profesinio mokymo įstaigų mokiniai būtų rengiami naudojantis naujausia įranga, organizuoti jų praktinį mokymą Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Druskininkų filiale įsteigtame sektoriniame praktinio mokymo centre.	Švietimo ir mokslo ministerijai	Kompleksiškai spręsti profesinio mokymo įstaigų tinklo optimizavimo klausimus Druskininkų mieste. Pakeisti Valstybinių profesinio mokymo įstaigų, kuriose Švietimo ir mokslo ministerija įgyvendina savininko (dalininko) teises ir pareigas, tinklo pertvarkos 2014-2016 metų bendrojo plano priedą: numatyti, kad Druskininkų mieste veiktų viena profesinio mokymo įstaiga arba kitos profesinio mokymo įstaigos skyrius.	2017-05-01
3.	Siekiant didinti sektorių praktinio mokymo centrų užimtumą ir profesinio mokymo įstaigų pasirengimą tinkamai organizuoti veiklas:			

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
3.1.	parengti centrų veiklos planavimo ir organizavimo rekomendacijas / gaires,	Švietimo ir mokslo ministerijai	1. Atnaujinti 2007 m. gegužės 31 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. ISAK-1309 patvirtintą Sektorinių praktinio mokymo centrų koncepciją. 2. Parengti sektorinių praktinio mokymo centrų veiklos gaires (rekomendacijas veikloms organizuoti).	2016-12-31
3.2.	įpareigoti profesinio mokymo įstaigas numatyti uždavinius, priemones ir siektinus rezultatus dėl teikiamų mokymo paslaugų viešinimo ir skirtingų išorės vartotojų (mokinių, studentų, bedarbių, darbo rinkos ir verslo atstovų) pritraukimo,	Švietimo ir mokslo ministerijai	Parengti sektorinių praktinio mokymo centrų veiklos gaires (rekomendacijas veikloms organizuoti), jose numatant centrų veiklos planavimą, nustatant uždavinius, priemones ir siektinus rodiklius dėl teikiamų mokymo paslaugų viešinimo ir skirtingų išorės vartotojų pritraukimo.	2016-09-01
3.3	užtikrinti, kad centruose būtų vykdomos rinkodaros funkcijos.	Švietimo ir mokslo ministerijai	Koreguoti profesinio mokymo įstaigų etatinių pareigybių normatyvus, numatant sektorinio praktinio mokymo centro vadovo etato įvedimą, pareigybei priskiriant rinkodaros funkcijų vykdymą.	2016-09-01
4.	Siekiant, kad profesinio mokymo įstaigos gautų pajamas, kurias skirtų įrangos priežiūrai ir atnaujinimui, parengti mokymo paslaugų kainų apskaičiavimo rekomendacijas.	Švietimo ir mokslo ministerijai	Parengti sektorinių praktinio mokymo centrų veiklos gaires (rekomendacijas veiklų organizavimui) jose numatant paslaugų kainų apskaičiavimo rekomendacijas.	2016-12-31
5.	Siekiant rengiamų profesinių standartų, modulių programų ir mokymo priemonių dermės, ateityje užtikrinti rengėjų bendradarbiavimą, o veiklas organizuoti nuosekliai: modulines profesinio mokymo programas rengti vadovaujantis profesiniais standartais, o mokymo priemones – modulinėmis programomis.	Švietimo ir mokslo ministerijai	Įgyvendinant Profesinio mokymo plėtros 2014–2016 metų planą ES finansuojamos 9.4.1 priemonės Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, kompetencijų ir kvalifikacijų vertinimo ir pripažinimo sistemos plėtra teikiamoje paraiškoje būtų numatytas nuoseklus veiklų organizavimas: 1. modulinės profesinio mokymo programos rengiamos vadovaujantis profesiniais standartais, o mokymo priemonės –	2016-12-31

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			modulinėmis programomis. 2. Sudaryti projekto įgyvendinimo priežiūros grupę.	
6.	Siekiant, kad sektoriniuose profesiniuose komitetuose aprobuoti profesiniai standartai būtų tinkami įregistruoti:			
6.1	profesinius standartus parengti pagal galiojančius teisės aktų reikalavimus,	Švietimo ir mokslo ministerijai	Parengti: 1. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo 2 straipsnio 19 dalies keitimą, tikslinant profesinio standarto apibrėžtį. 2. 2015 m. balandžio 30 d. Lietuvos Respublikos ūkio ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministrų įsakymo Nr. V-11/4-294 „Dėl Profesinio standarto struktūros, jo rengimo, keitimo ir papildymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ III skyriaus 11.4 papunkčio keitimą.	2017-06-01
6.2	užtikrinti, kad profesinio standarto projektai būtų suderinti su ministerijų ir Vyriausybės įstaigų atstovais pagal kompetenciją,	Švietimo ir mokslo ministerijai	Pakeisti 2010 m. spalio 29 d. švietimo ir mokslo ministro įsakymą Nr. V-1909 „Dėl Kvalifikacijų tvarkymo institucijos centrinio ir sektorių profesinių komitetų uždavinių, funkcijų, komitetų sudarymo ir finansavimo tvarkos aprašo pakeitimo“, numatant į sektorių profesinių komitetų sudėtį įtraukti ministerijų ir Vyriausybės įstaigų atstovus pagal kompetenciją.	2016-09-01
6.3	nustatyti optimalų sektorių profesinių komitetų narių skaičių ir terminą, per kurį būtų įvertinamos ir pateikiamos jų pastabos dėl profesinio standarto, taip pat užtikrinti, kad sprendimai dėl taisytinių standartų vietų būtų priimami daugumos komiteto narių,	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras	Pakeisti Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro sektorių profesinio komiteto darbo reglamentą ir sektorių profesinių komitetų sudėtį.	2016-09-01
7.	Siekiant, kad modulinės profesinio mokymo programos atitiktų darbo rinkos poreikius:			
7.1	atlikti parengtų programų koregavimo darbus pagal galiojančius teisės aktus,	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo	Atlikti parengtų profesinių modulių programų korekciją pagal galiojančius	2016-09-01

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
		plėtros centras	teisės aktų reikalavimus.	
7.2	atlikti parengtų programų koregavimo darbus pagal naujai įteisintus profesinius standartus.	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras	Atlikti parengtų modulinį profesinio mokymo programų korekciją per 6 mėn. nuo atitinkamo profesinio standarto įteisinimo.	2018-01-01
8.	Siekiant, kad visų profesijos mokytojų technologinės žinios būtų nuolat atnaujinamos, o mokytojų kvalifikacijai skirtas lėšas galima būtų tikslingai panaudoti joms tobulinti, užtikrinti technologinių kompetencijų tobulinimo organizavimą profesijos mokytojams.	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras	Parengti veiksmų planą dėl technologinių kompetencijų organizavimo sektoriuose praktinio mokymo centruose.	2016-10-01
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>Švietimo ir mokslo ministerijos Mokymosi visą gyvenimą departamento, Profesinio mokymo skyriaus vedėjas Dr. Mečislavas Griškevičius Tel. (8-5) 219 1234, el. p. Mecislavas.Griskevicius@smm.lt</p> <p>Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktorius Tadas Tamošiūnas Tel. (8-5) 249 7126, el. p. Tadas.Tamosiunas@kpmpc.lt</p>				

Audito apimtis

Audito objektas – sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra.

Audito tikslas – įvertinti, ar sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra atitinka darbo rinkos poreikius.

Audito subjektai – Švietimo ir mokslo ministerija, Kvalifikacijos ir profesinio mokymo plėtros centras, 18 profesinio mokymo įstaigų.

Audituojamas laikotarpis – 2012–2014 m., pokyčių analizei naudojome ir 2015 metų duomenis.

Išanalizavus turimus duomenis apie 33 profesinio mokymo įstaigose steigiamus 42 sektorinius praktinio mokymo centrus, pasirinkome vertinti veiklas 18-os įstaigų (55 proc.), kuriose įsteigti 26 centrai (60 proc.). Atsižvelgiant į tai, kad Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro Druskininkų filiale įsteigtame sektoriniame praktinio mokymo centre mokymai nevyko ir auditoriams nebuvo pateikta prašoma informacija, ataskaitoje pateikiame duomenys iš 17 profesinio mokymo įstaigų apie 25 centrų veiklą. Visos profesinio mokymo įstaigos atrinktos pagal ūkio sektorius, kuriuose steigiami centrai, t. y. bent po vieną centrą visuose 12-oje ūkio sektorių ir kuriuose jau buvo pradėtas vykdyti praktinis mokymas iki 2015 m. kovo mėn. (1 lentelė).

1 lentelė. Sektoriniai praktinio mokymo centrai pagal sektorius

Ūkio sektorius, kuriame steigiamas centras	Profesinio mokymo įstaiga, kurioje steigiamas centras	Centro pavadinimas
Aprangos ir tekstilės pramonės	Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla	Tekstilės produkcijos gamybos sektorinis praktinio mokymo centras
Energetikos	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras	Energetikos sektorinis profesinio mokymo centras
	Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras	Energetikos sektorinis praktinio mokymo centras
Inžinerinės pramonės	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras	Inžinerinės pramonės sektorinis praktinio mokymo centras
Socialinių ir asmens aptarnavimo paslaugų	Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras	Kirpimo, grožio ir susijusių paslaugų sektorinis praktinio mokymo centras
	Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras	Aptarnavimo paslaugų sektorinis praktinio mokymo centras
Maisto pramonės	Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras	Maisto pramonės (mėsos ir duonos, konditerijos) sektorinis praktinio mokymo centras
	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	Maisto pramonės praktinio mokymo centras
Medienos technologijų ir baldų gamybos	Kauno statybininkų rengimo centras	Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinio mokymo centras
Didmeninės ir mažmeninės	Šiaulių profesinio rengimo centras	Didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorinis praktinio mokymo centras

prekybos	Panevėžio prekybos ir paslaugų verslo mokykla	Prekybos sektoriaus praktinio mokymo centras
	Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla	Prekybinio skyriaus sektorinis praktinio mokymo centras
	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	Prekybos sektorinis praktinio mokymo centras
Statybų	Šiaulių profesinio rengimo centras	Statybos sektorinis praktinio mokymo centras
	Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras	Suvirinimo sektorinis praktinio mokymo centras
Transporto ir sandėliavimo	Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokykla	Geležinkelio transporto specialistų rengimo sektorinis praktinio mokymo centras
	Panevėžio darbo rinkos mokymo centras	Transporto sektoriaus praktinio mokymo centras
	Marijampolės profesinio rengimo centras	Transporto, sandėliavimo ir ryšių sektorinis praktinio mokymo centras
Variklinių transporto priemonių remonto	Kauno statybininkų rengimo centras	Variklinių transporto priemonių remonto praktinio mokymo centras
Viešbučių ir restoranų	Klaipėdos turizmo mokykla	Viešbučių ir restoranų bei prekybos sektorinis praktinio mokymo centras
	Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras	Viešbučių ir restoranų sektorinis mokymo centras
	Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras	Viešbučių ir restoranų sektoriaus praktinio mokymo centro sukūrimas
	Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla	Viešbučių ir restoranų sektoriaus praktinio mokymo centro sukūrimas
	Panevėžio darbo rinkos mokymo centras	Viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo sektoriaus praktinio mokymo centras
Žemės ūkio	Alantos technologijos ir verslo mokykla	Žemės ūkio sektorinis praktinio mokymo centras
	Marijampolės profesinio rengimo centras	Žemės ūkio technologijų ir melioracijos (kelių statybos/remonto) transporto darbuotojų sektorinis praktinio mokymo centras

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pagrindiniai audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

2 lentelė. Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Eil. Nr.	Metodas	Tikslai
1.	Dokumentų peržiūra – nagrinėjome Švietimo ir mokslo ministerijos, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro, Ugdymo plėtotos centro ir profesinio mokymo įstaigų nuostatus ir dokumentus, susijusius su profesiniu mokymu, Lietuvos (Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, žmogiškųjų išteklių plėtros veiksnių programos, Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programa, Sektorinių praktinio mokymo centrų kūrimo koncepcija ir plėtros programa, Formaliojo profesinio mokymo tvarkos aprašas, Profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo nuostatai ir t.t.) ir tarptautinius teisės aktus (Kopenhagos deklaracija, Briugės ir Bordo komunikatas).	Nustatyti teisinio reglamentavimo, planavimo, funkcijų pasiskirstymo trūkumus ir profesinio mokymo, mokymo programų ir profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo problemas.
2.	Pokalbiai su Švietimo ir mokslo bei Ūkio ministerijų, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro, Ugdymo plėtotos centro, Centrinės projektų valdymo agentūros,	Išsiaiškinti, kaip organizuojama sektoriinių praktinio mokymo centrų veikla, įgyvendinami

	Viešosios politikos ir vadybos instituto, profesinio mokymo įstaigų (direktoriais, pavaduotojais, buhalteriais, mokytojais, mokiniais), septynių asocijuotų verslo struktūrų (Lietuvos pramoninkų konfederacijos, Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmų bei elektros energetikos, statybininkų, inžinerinės pramonės, aprangos ir tekstilės įmonių, viešbučių ir restoranų asociacijų), trijų kolegijų (Vilniaus technologijų ir dizaino, Marijampolės ir Kauno kolegijų) atstovais ir Sektorinių profesinių komitetų nariais.	švietimo turinio atnaujinimo procesai, vykdoma profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistema, kokias problemas ir jų sprendimo būdus mato atstovai, apibendrinti nustatytas organizavimo problemas ir įvertinti pokyčius audituojamu laikotarpiu, audito ataskaitoje pateikti konkrečių pavyzdžių.
3.	<p>Duomenų analizė:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Švietimo ir mokslo ministerijos pateikti dokumentai: 2014–2020 m. uždavinių priemonių planas, profesinio mokymo įstaigų paraiškų suvestinė dėl centrų plėtros, pasiūlymai dėl projektų atrankos kriterijų nustatymo ir keitimo ir t. t. ▪ Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro pateikti dokumentai: profesinių standartų ir modulių programos ir jų vertinimo ataskaitos, Sektorinių profesinių komitetų posėdžių protokolai, profesinių standartų ir modulių programų rengimo metodika, tiekėjų kvalifikaciniai reikalavimai, projekto finansavimo ir administravimo sutartys, projekto išlaidų sąmata ir t. t. ▪ Profesinio mokymo įstaigų pateikti dokumentai: mokinių skaičius programose, mokymo planai, patalpų užimtumo grafikai, profesinio mokymo įstaigų ar centrų veiklos planai, mokymo paslaugų įkainių nustatymo pavyzdžiai, profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo renginiai, bendradarbiavimo ir mokymo paslaugų pardavimo sutartys. 	Nustatyti problemas ir pokyčius, organizuojant veiklas sektoriniuose praktinio mokymo centruose, įgyvendinant švietimo turinio atnaujinimo procesus, vykdant profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, audito ataskaitoje pateikti konkrečių pavyzdžių.
4.	Užsienio šalių praktika – profesinio mokymo sistema Vokietijoje, Latvijoje, Suomijoje, Estijoje, Jungtinėje Karalystėje ir profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistema Latvijoje, Estijoje ir Suomijoje.	Nustatyti gerosios praktikos pavyzdžius.
	Anketavimas – apklausėme 18 profesinio mokymo įstaigų, apie 400 mokinių, besimokančių sektoriniuose praktinio mokymo centruose, ir apie 200 profesijos mokytojų.	Nustatyti problemas, susijusias su sektorinių praktinio mokymo centrų veikla ir profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimu. Išsiaiškinti, ar mokiniai yra patenkinti centruose esančia praktinio mokymo įranga. Audito ataskaitoje pateikti konkrečius pavyzdžius.

Atlikdami auditą laikėmės nuostatos, kad auditoriams pateikta informacija yra išsami ir objektyvi, o dokumentų kopijos atitinka originalus

Valstybinio audito ataskaitos
„Kaip panaudojamos profesinio
mokymo galimybės“
3 priedas

Lėšos sektorinių praktinio mokymo centrų plėtrai

Eil. Nr.	Profesinio mokymo įstaigos pavadinimas	Centro pavadinimas	Skiriamas finansavimas, €
1.	Šiaulių profesinio rengimo centras	Didmeninės ir mažmeninės prekybos sektorinis praktinio mokymo centras	1 576 975
2.	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras	Inžinerinės pramonės sektorinis praktinio mokymo centras	2 998 787
3.	Kauno statybininkų rengimo centras	Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų praktinis mokymo centras	6 661 260
4.	Klaipėdos turizmo mokykla	Viešbučių ir restoranų bei prekybos sektorinis praktinio mokymo centras	5 338 381
5.	Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla	Tekstilės produkcijos gamybos sektorinis praktinio mokymo centras	2 314 324
6.	Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokykla	Geležinkelio transporto specialistų rengimo sektorinio praktinio mokymo centro sukūrimas	4 257 898
7.	Viešoji įstaiga Alantos technologijos ir verslo mokykla	Žemės ūkio sektorinis praktinio mokymo centras	2 488 101
8.	Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras	Kirpimo, grožio ir susijusių paslaugų sektorinis praktinio mokymo centras	4 653 984
9.	Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Ugniagesių gelbėtojų mokykla	Ugniagesių gelbėtojų specialaus fizinio – profesinio parengimo komplekso su baseinu namams mokyti sukūrimas	2 316 960
10.	Joniškio žemės ūkio mokykla	Žemės ūkio technologijų ir technikos praktinio mokymo centras	3 492 884
11.	Šiaulių profesinio rengimo centras	Statybos sektorinis praktinio mokymo centras	3 663 693
12.	Viešoji įstaiga Vilniaus statybininkų rengimo centras	Statybos sektoriaus praktinio mokymo centras	3 072 321
13.	Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras	Aptarnavimo paslaugų sektorinis praktinio mokymo centras	2 151 839
14.	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras	Energetikos sektorinis profesinio mokymo centras	1 784 048
15.	Alytaus profesinio rengimo centras	Inžinerinės pramonės sektorinis praktinio mokymo centras	2 774 559
16.	Kauno statybininkų rengimo centras	Variklinių transporto priemonių remonto praktinis mokymo centras	2 592 023
17.	Plungės technologijų ir verslo mokykla	Žemės ūkio technikos eksploatacijos, priežiūros ir remonto sektorinis centras	1 027 448
18.	Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras	Maisto pramonės (mėsos ir duonos – konditerijos) sektorinis praktinio mokymo centras	1 894 114
19.	Viešoji įstaiga Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras	Suvirinimo sektorinis praktinio mokymo centras	2 928 934
20.	Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras	Energetikos sektorinis praktinio mokymo centras	2 580 514

Eil. Nr.	Profesinio mokymo įstaigos pavadinimas	Centro pavadinimas	Skiriamas finansavimas, €
21.	Panevėžio prekybos ir paslaugų verslo mokykla	Prekybos sektoriaus praktinio mokymo centras	444 873
22.	Viešoji įstaiga Panevėžio darbo rinkos mokymo centras	Viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo sektoriaus praktinio mokymo centras	993 196
23.	Viešoji įstaiga Panevėžio darbo rinkos mokymo centras	Transporto sektoriaus praktinio mokymo centras	4 914 937
24.	Viešoji įstaiga Telšių regioninis profesinio mokymo centras	Statybos sektoriaus praktinio mokymo centras	3 053 937
25.	Viešoji įstaiga Elektrėnų profesinio mokymo centras	Energetikos sektorinis praktinio mokymo centras	2 547 253
26.	Alytaus profesinio rengimo centras	Darbų saugos ir statybos praktinio mokymo bazė	1 882 530
27.	Viešoji įstaiga Panevėžio profesinio rengimo centras	Statybos sektorinio praktinio mokymo centras	3 108 558
28.	Viešoji įstaiga Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras	Viešbučių ir restoranų sektoriaus praktinio mokymo centro sukūrimas Vilniaus ŽDRMC Druskininkų filiale ir Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykloje	1 138 190
29.	Kauno socialinių paslaugų ir statybos verslo darbuotojų profesinio rengimo centras	Statybos sektorinis praktinio mokymo centras	2 991 352
30.	Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla	Prekybinio skyriaus sektorinio praktinio mokymo centras	868 860
31.	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	Maisto pramonės praktinio mokymo centras	2 985 007
32.	Viešoji įstaiga Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras	Inžinerinės pramonės sektoriaus praktinio mokymo bazė	2 606 580
33.	Viešoji įstaiga Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centras	Transporto, sandėliavimo ir ryšių sektorinio praktinio mokymo centras	5 294 253
34.	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	Prekybos sektorinio praktinio mokymo centras	506 798
35.	Klaipėdos paslaugų ir verslo mokykla	Variklinių transporto priemonių sektorinis praktinio mokymo centras	2 657 363
36.	Vilniaus automechanikos ir verslo mokykla	Variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto mokymo centro kūrimas	3 405 233
37.	Šilutės žemės ūkio mokykla	Žuvininkystės praktinio mokymo centras	2 821 436
38.	Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras	Viešbučių ir restoranų sektorinis mokymo centras	1 458 236
39.	Viešoji įstaiga Šiaulių darbo rinkos mokymo centras	Transporto sektoriaus darbuotojų sektorinis praktinio mokymo centras	4 572 065
40. 41.	Marijampolės profesinio rengimo centras	Žemės ūkio technologijų ir melioracijos (kelių statybos/remonto) transporto darbuotojų sektoriniai praktinio mokymo centrai	4 213 971
42.	Vilniaus automechanikos ir verslo mokykla	Transporto sektorinio praktinio mokymo centras	4 633 920
Iš viso:			117 667 614

Šaltinis – Švietimo ir mokslo ministerija

Valstybinio audito ataskaitos
„Kaip panaudojamos profesinio
mokymo galimybės“
4 priedas

Sektoriniame praktinio mokymo centre besimokinančių ir įstojusių mokinių skaičius

Ūkio šaka	Profesinio mokymo įstaiga	Įstojusių mokinių skaičius	Mokinių skaičius		
Energetikos	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras	Iki 100	138		
	Visagino technologijų ir verslo profesinio mokymo centras		137		
Didmeninė ir mažmeninė prekybos	Panevėžio prekybos ir paslaugų verslo mokykla		82		
	Utenos regioninis profesinio mokymo centras		110		
Maisto pramonė	Utenos regioninis profesinio mokymo centras		146		
Žemės ūkis	Alantos technologijos ir verslo mokykla		167		
Aprangos ir tekstilės pramonė	Klaipėdos siuvimo ir paslaugų verslo mokykla		173		
Inžinerinė pramonė	Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras		100–200	278	
	Viešbučių ir restoranų			Klaipėdos turizmo mokykla	399
	Didmeninė ir mažmeninė prekyba			Vilniaus Turizmo ir prekybos verslo mokykla	271
		Šiaulių profesinio rengimo centras		169	
		Klaipėdos turizmo mokykla		246	
	Maisto pramonė	Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras		197	
	Transporto ir sandėliavimo	Marijampolės profesinio rengimo centras		347	
	Medienos technologijų ir baldų gamybos	Kauno statybininkų rengimo centras		140	
	Viešbučių ir restoranų	Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla		200–300	526
		Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras			612
Statyba	Šiaulių profesinio rengimo centras	386			
Transporto ir sandėliavimo	Kauno statybininkų rengimo centras	522			
	Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokykla	388			
Socialinių asmens aptarnavimo paslaugų	Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras	Nuo 300	536		
	Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras		1027		

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal profesinio mokymo įstaigų pateiktus duomenis

Valstybinio audito ataskaitos
 „Kaip panaudojamos profesinio
 mokymo galimybės“
 5 priedas

Centrų užimtumo apskaičiavimo metodo pavyzdys

2014/2015 m. I pusmetis

Mo-14 gr. mokymosi laikotarpis – 2014-09-01-2015-02-06

Mo-13 gr. mokymosi laikotarpis – 2014-09-01-2015-02-06

Mr-14 gr. mokymosi laikotarpis – 2014-09-01-2015-02-06

Mr-13 gr. mokymosi laikotarpis – 2014-09-01-2015-02-06

Mr-12 gr. mokymosi laikotarpis – 2014-09-01-2015-02-06

Mokymo programos pavadinimas	Grupės šifras	Valandos pagal mokymo planą	Savaitės	Valandos per dieną
Maisto pramonės darbuotojo	Mo-14	340	20	3,4
Maisto pramonės darbuotojo	Mo-13	330	20	3,3
Virėjo	Mr-14	60	20	0,6
Virėjo	Mr-13	125	20	1,25
Virėjo	Mr-12	448	20	4,48
Maisto pramonės darbuotojo	Mp-12	453	20	4,53
Maisto pramonės darbuotojo	Mp-13	130	20	1,3
Maisto pramonės darbuotojo	Mp-14	50	20	0,5
Tęstinis darbo rinkos mokymas, neformalus mokymas, mokymai, profesinio informavimo ir orientavimo užsiėmimai, vizitai	–	784	20	7,8
Iš viso		2720	–	3,02

Su sektorinių praktinio mokymo centrų plėtra 2007–2015 m. susiję projektai

